

TOETS 5 PGO verslag

Onderwijsbehoeften zelf formuleren
met behulp van foto's en
oplossingsgericht communiceren

05-06-2013

Master SEN Tilburg

Auteur: Esther van de Pas

Studentnummer: 1359947

Begeleidster: Tineke van Alphen

Inhoudsopgave

Samenvatting		4
Hoofdstuk 1 <i>Aanleiding en probleemstelling</i>	1.1 Aanleiding & probleemstelling	5
	1.2 Belang van dit onderzoek	5
	1.3 Relatie met mijn professioneel ontwikkelplan met accent op communicatie & gespreksvoering	6
	1.4 Inbedding in eerder onderzoek	6
	1.5 Onderzoeksvraag en kernbegrippen	6
Hoofdstuk 2 <i>Theoretisch kader</i>	2.1 Onderwijsbehoeften en opvoedingsbehoeften	8
	2.2 Oplossingsgericht communiceren om behoeften te formuleren	10
	2.3 Instrumenten om behoeften te onderzoeken	11
	2.4 Hypothese	13
Hoofdstuk 3 <i>Onderzoeksmethodologie</i>	3.1 Doel van dit onderzoek	14
	3.2 Onderzoeksparadigma	14
	3.3 Onderzoeksstrategie	14
	3.4 Onderzoeksmethoden en instrumenten	15
	3.4.1 literatuurstudie	
	3.4.2 interview leerlingen	
	3.4.3 vragenlijst ouders en leerkrachten	
	3.4.4 participerende collega	
	3.4.5 onderzoekslogboek	
	3.5 Data analyse	17
	3.6 Belanghebbenden in dit onderzoek en hun rol	17
	3.7 Betrouwbaarheid, validiteit en triangulatie	17
	3.8 Ethische aspecten	18
Hoofdstuk 4 <i>Data analyse en resultaten</i>	4.1 Respons van participanten	19
	4.2 Data structureren	19
	4.3 Data interpretatie & korte conclusies op data niveau	20
	4.3.1 interviews en vragenlijsten	
	4.3.2 vraaggesprek met participerende collega	
	4.4 Algemene voorlopige conclusies	27

Hoofdstuk 5		
<i>Conclusies en discussie</i>		
5.1	Factoren die invloed hebben op onderzoeksresultaten	28
5.2	Onderzoeksvraag en resultaten gekoppeld	29
Hoofdstuk 6		
<i>Evaluatie en reflectie</i>		
6.1	Wat heeft dit onderzoek mij geleverd?	33
6.2	Wat heb ik als onderzoeker geleerd?	34
6.3	Aanbevelingen voor andere onderzoekers	34
Nawoord		36
Literatuurlijst		37
Bijlagen		
1	Foto's en vragen om onderwijsbehoeften te formuleren	39
2	Praat & tekenschema onderwijsbehoeften	41
3	Vragenlijst voor ouders en leerkracht	43
4	Ingevuld Praat & tekenschema onderwijsbehoeften	45
5	Tabel data-interpretatie Leerling-leerkracht-ouders	46
6	Tabel alle leerlingen vergeleken per IVO veld	62
7	Tabel alle leerkrachten vergeleken per IVO veld	68
8	Tabel alle ouders vergeleken per IVO veld	73
9	Vraaggesprek participerende collega	81
10	Evalueren op onderzoeksprocessen	83
11	Onderzoek en mijn competentieprofiel	85
12	Verwerking feedback critical friends	87
13	Logboek onderzoek	90

Samenvatting

Voor U ligt een verslag over het praktijkgericht onderzoek naar een aspect van Passend Onderwijs dat mij reeds als leerkracht, rugzakbegeleider en intern begeleider bezig hield, en waaraan ik nu een breder kader probeer te geven als ambulant begeleider. De opdracht van Passend Onderwijs : om elke leerling onderwijs te bieden dat aansluit bij zijn of haar onderwijsbehoeften (Ludeke, 2010), zorgt voor een interessante ontwikkeling in het onderwijs waarin de behoeften van elke leerling serieus dienen te worden genomen en waarbij leerlingen mee mogen praten over 'wat werkt voor hen.' Ik vraag mij als professional vooral af hoe ik vorm kan geven aan de inspraak van die leerling.

In het kader van dit onderzoek praat ik, met behulp van oplossingsgericht communiceren en foto's, met leerlingen over hun onderwijsbehoeften. Het onderzoeksinstrument is gebaseerd op theorieën over communiceren met kinderen zoals beschreven door Delfos (2000), in combinatie met oplossingsgerichte gespreksinterventies (de Jong & Berg, 2001) en de inzet van een praat & tekenschema waarop de interviewer samen met de leerling aantekeningen maakt.

Esther van de Pas
Juni 2013

***Om de leesbaarheid van dit verslag te vergroten heb ik ervoor gekozen om in het geval van leerlingen te spreken over hij. Hiervoor kan ook zij gelezen worden.
In het geval van collega's spreek ik over zij; hiervoor kan ook hij gelezen worden.***

Hoofdstuk 1 Aanleiding & probleemstelling

In dit hoofdstuk geef ik een beeld van de context waarbinnen mijn onderzoek tot stand komt. Tevens geef ik aan wat het belang is van dit onderzoek en welke persoonlijke motivatie eraan ten grondslag ligt. Tenslotte formuleer ik de onderzoeksvraag met deelvragen en kernbegrippen die in het onderzoek een belangrijke rol spelen.

1.1 Aanleiding & probleemstelling

Tijdens mijn inwerkperiode als ambulant begeleider voer ik de eerste gesprekken met ouders en zorgcoördinatoren/rugzakbegeleiders/intern begeleiders in het regulier onderwijs. Het betreft hier zowel primair als voortgezet onderwijs. Tijdens deze gesprekken voelt het onwennig dat de gesprekken gaan over leerlingen die ik (nog) niet ken. Dit is inherent aan het feit dat ik recent op deze werkplek ben begonnen, maar dit zal ook gebeuren wanneer ik nieuwe leerlingen ga begeleiden. Leerlingen zijn voor mijn gevoel opvallend afwezig tijdens deze gesprekken. Tijdens de gesprekken worden hulpvragen van ouders en school geformuleerd op basis waarvan vervolgens door de ambulant begeleider een jaarhandelingsplan wordt geschreven. Ik mis, tijdens het voorbereiden en opstellen van dit jaarhandelingsplan de inbreng van de leerling. Dit roept vragen bij mij op die ik met een praktijkgericht onderzoek scherper kan formuleren en mogelijk beantwoorden. Hoe kan ik de leerling meer betrekken bij zijn of haar begeleiding? En specifieker nog; hoe kan ik de leerlingen helpen om hun onderwijsbehoeften duidelijk te krijgen? Immers; de open vraag “Wat heb jij nodig om beter te kunnen presteren?” zal niet bij elke leerling tot een werkbaar antwoord leiden. Als ambulant begeleider heb ik tijd voor gesprekken en inmiddels ook steeds meer vaardigheden om te komen tot een gesprek waarin de ideeën en ervaringen van de leerling centraal staan. Ik wil met dit onderzoek komen tot een werkbaar gespreksvorm die door begeleiders kan worden ingezet om te komen tot meer inbreng van leerlingen in hun begeleidingsproces.

1.2 Belang van dit onderzoek

Een leerling die extra ondersteuning krijgt in het reguliere onderwijs dient in mijn optiek te begrijpen waarom hij die begeleiding krijgt. Inzicht in eigen beperkingen en mogelijkheden is een belangrijk onderdeel in het ondersteuningstraject. Daarbij wordt naar mijn mening vaak te gemakkelijk voorbij gegaan aan hoe de leerling denkt over wat nodig is. Er wordt veel gesproken door begeleiders en ouders over de leerling, maar de leerling heeft hierin te weinig stem. Ik wil middels mijn onderzoek graag een bijdrage leveren aan de emancipatie van de leerling binnen het eigen ondersteuningsproces, en de focus op problemen verleggen naar een focus op mogelijkheden (Jacobs, 2010).

In het kader van de ontwikkelingen rond Passend Onderwijs, waarin handelingsgericht indiceren en werken (HGI & HGW) een belangrijke plek innemen, wordt de samenwerking tussen professionals en ouders van groot belang geacht (Gijzen & Pameijer, 2009). Ik zie mijzelf als ambulant begeleider als schakel tussen leerling, ouders, school en eventueel overige ondersteuners. Ik praat met leerling en ouders over hun behoeften en wensen en ook met leerkrachten en intern begeleiders over de hulpvragen van school; wat kun je bieden in een klas, wat werkt al, en wat kan anders? Zo zie ik dit onderzoek in het grote kader van Passend Onderwijs (macro niveau): hoe maken we dat belangrijke aspect van inspraak van de leerling concreet: hoe komt een leerling tot het benoemen van zijn eigen onderwijsbehoeften?

Op meso niveau denk ik mee met intern begeleiders en leerkrachten: Hoe kun je de leerling verantwoordelijkheid geven voor zijn ontwikkelingsproces?

Op micro niveau praat ik met de leerling ; wat heb jij nodig en mag ik je helpen om een antwoord te vinden op die vraag?

1.3 Relatie met mijn professioneel ontwikkelplan met accent op communicatie & gespreksvoering

Dit onderzoek vloeit voort uit mijn affiniteit met leerlingen bij wie het leren en ontwikkelen niet 'vanzelf' gaat. Mijn ervaringen als leerkracht in het cluster 4 onderwijs (voor leerlingen met stoornissen en gedragproblemen) hebben mij geleerd dat een goede afstemming op leerlingen met verschillende behoeften kan leiden tot een succesvolle samenwerking en betere leeropbrengsten. In de begeleiding van leerlingen heb ik steeds gebruik gemaakt van mijn communicatieve vaardigheden, waarbij vooral het serieus nemen van leerlingen een belangrijke competentie is. Als intern begeleider in het regulier onderwijs heb ik veel gesprekken gevoerd met leerlingen, collega's, ouders en externe partners. Ook binnen deze taak stond communicatie centraal; vanuit een positief contact en het serieus nemen van de gesprekspartners kreeg ik mandaat om te mogen samenwerken met ontwikkeling als doel (ontwikkeling van de leerling, de collega of de school). Deze vaardigheden heb ik ontwikkeld en ontwikkel ik nog verder gedurende mijn studie (COM1 en OGC1-2-3) en zet ik nu ook in mijn huidige praktijk in om met kinderen, ouders en collega's op de verschillende scholen te werken. Mijn onderzoek richt zich op het vergroten van de vaardigheden van begeleiders om leerlingen te helpen bij het formuleren van hun onderwijsbehoeften.

1.4 Inbedding in eerder onderzoek

Bij het oriënteren op mijn probleemstelling en onderzoeksonderwerp zoek ik naar eerder onderzoek met betrekking tot formuleren van onderwijsbehoeften van leerlingen.

Ik vind één artikel : “ Identificatie van onderwijsbehoeften met behulp van kindgesprekken” (Ellen Aanen-Zilvold & Jacquilen Bulterman-Bos,2013). Dit artikel bespreekt de resultaten van een onderzoek waarbij leerkrachten kindgesprekken hebben gevoerd met leerlingen. Conclusies uit dit onderzoek zijn onder anderen dat de kindgesprekken bruikbare informatie opleveren voor identificatie van onderwijsbehoeften. Daarnaast geven leerkrachten aan dat het voeren van kindgesprekken de relatie sterk verbetert. Het artikel bespreekt ook praktische problemen die een rol spelen bij het organiseren van de kindgesprekken door leerkrachten, zoals waar en wanneer worden de gesprekken gevoerd.

1.5 Onderzoeksvraag & kernbegrippen

Hoe kan ambulante begeleiding leerlingen met een leerling gebonden financiering cluster 3 lichamelijk gehandicapt binnen het primair onderwijs ondersteunen in het oplossingsgericht benoemen van de eigen onderwijsbehoeften?

Deelvragen:

1. Hoe kan oplossingsgericht communiceren helpen bij het benoemen van onderwijsbehoeften?
2. Wat zijn voorwaarden om oplossingsgericht te communiceren met leerlingen?
3. Welke instrumenten zijn er ontwikkeld om leerlingen te helpen hun onderwijsbehoeften te benoemen?

Kernbegrippen

- Leerlingen met LGF cluster 3 lichamelijk gehandicapt (LG):
leerlingen met een lichamelijke beperking aangetoond door een diagnose die extra financiële middelen krijgen om te voorzien in extra ondersteuning en middelen.
- Onderwijsbehoeften :
Datgene dat een leerling nodig heeft om een onderwijskundig doel te bereiken en een volgende stap in zijn ontwikkeling te maken, geredeneerd vanuit de leefomgeving van het kind, diens gezin en vrije tijd (Pameijer & Gijzen, 2009)
- Oplossingsgericht : een manier van werken die gericht is op de gewenste toekomst en het bereiken daarvan door gebruikmaking van reeds aanwezige krachtbronnen en mogelijkheden.

Hoofdstuk 2 theoretisch kader

De vraag is niet of kinderen een mening hebben of over informatie beschikken, maar hoe we met kinderen kunnen communiceren om die mening te weten te komen, of de informatie te verkrijgen (Delfos, 2000)

Deze quote verwoordt voor mij de essentie van wat ik met mijn onderzoek wil bereiken. Mijn onderzoeksvraag en deelvragen geven hier richting aan:

Hoe kan ambulante begeleiding leerlingen met een leerling gebonden financiering cluster 3 lichamelijk gehandicapt binnen het primair onderwijs ondersteunen in het oplossingsgericht benoemen van de eigen onderwijsbehoeften?

Deelvragen:

- 1. Hoe kan oplossingsgericht communiceren helpen bij het benoemen van onderwijs – en opvoedingsbehoeften.*
- 2. Wat zijn voorwaarden om oplossingsgericht te communiceren met leerlingen?*
- 3. Welke instrumenten en werkvormen zijn in te zetten om leerlingen te helpen hun onderwijsbehoeften te benoemen?*

De manier waarop Martine Delfos (2000) kijkt naar kinderen en met hen in gesprek gaat sluit nauw aan bij de manier waarop ik met kinderen wil werken. Het serieus nemen van hun mening, gevoelens en ideeën zorgt voor een goede samenwerkingsrelatie; de basis voor een goede samenwerking. Haar theorieën over gespreksvoering met kinderen inspireren mij om me verder te ontwikkelen in mijn vaardigheden op dit gebied. Naast de ideeën van Martine Delfos (2000) ben ik sterk beïnvloed door de onderleggers van oplossingsgericht werken en oplossingsgerichte gespreksvoering (de Jong & Berg, 2001) en de daarop gebaseerde zeven stappendans van Cauffman & van Dijk (2010). De positieve, toekomstgerichte manier van praten en denken geeft een optimistisch gevoel waar ik veel energie van krijg.

2.1 Onderwijsbehoeften en opvoedingsbehoeften.

Om tot ontwikkeling te komen dient aan verschillende behoeften te worden voldaan. De Piramide van Maslow (figuur 1) laat zien dat eerst aan lagere fundamentele behoeften moet worden voldaan voordat een persoon tot zelfontplooiing kan komen.

Figuur 1 Piramide van Maslow

Deci & Ryan (2009) benoemen in hun zelfdeterminatie theorie de psychologische behoeften aan relatie, competentie en autonomie waaraan voldaan moet worden om leerlingen tot 'zelfdeterminatie' ofwel zelfontwikkeling te laten komen. In mijn werk met leerlingen, collega's en ouders herken ik mijn inspanningen om aan deze behoeften te voldoen. Met name het opbouwen van een relatie met degene met wie ik samenwerk is vanuit mijzelf een sterke behoefte. Daarnaast ervaar ik een sterke positieve invloed op mijn eigen ontwikkeling op momenten dat ik mijzelf competent voel of door mijn omgeving als competent word gezien.

In een artikel in het Tijdschrift voor orthopedagogiek schrijven Pameijer en Gijzen (2009) over onderwijsbehoeften en opvoedingsbehoeften. Zij gaan in op een manier van indiceren van extra ondersteuning die niet alleen uitgaat van kindkenmerken maar zich vooral richt op hun behoeften en de behoeften van hun opvoeders. Op basis van deze behoeften zullen arrangementen worden aangeboden die passend onderwijs bieden aan het kind.

Pameijer en Gijzen maken onderscheid tussen kindgebonden behoeften en behoeften van de opvoeders (ouders en leraren).

Kindgebonden behoeften verdelen zij onder in:

- Onderwijsbehoeften
Datgene dat een leerling nodig heeft om een onderwijskundig doel te bereiken
- Opvoedingsbehoeften
Datgene dat een kind nodig heeft om de volgende stap in zijn ontwikkeling te maken, geredeneerd vanuit de leefomgeving van het kind; diens gezin en vrije tijd

Behoeften van opvoeders noemen zij:

- Ondersteuningsbehoeften
Dat wat de betrokken opvoeders (leraren en ouders) en andere professionals (zoals pedagogisch medewerker of intern begeleider) nodig hebben om de onderwijsbehoeften te kunnen realiseren

In dit onderzoek richt ik mij op onderwijsbehoeften en opvoedingsbehoeften zoals door Pameijer en Gijzen (2009) geformuleerd. Ik neem deze behoeften samen onder de noemer onderwijsbehoeften omdat ik van mening ben dat tegemoet komen aan zowel onderwijsbehoeften als opvoedingsbehoeften voorwaarde is voor een leerling om tot ontwikkeling te komen. De ondersteuningsbehoeften van opvoeders laat ik in mijn onderzoek buiten beschouwing omdat ik mij wil richten op de kindgebonden behoeften. Ik ben mij ervan bewust, dat in mijn werk tevens de ondersteuningsbehoeften van de opvoeders een belangrijke rol spelen.

2.2 Oplossingsgericht communiceren om behoeften te formuleren

In de aanloop naar Passend onderwijs valt het mij op dat er veel aandacht is voor het samenwerken met leerlingen om te komen tot het formuleren van onderwijsbehoeften, maar dat er weinig concreet word aangegeven hoe dat in zijn werk gaat. De vaardigheden die nodig zijn om in gesprek met kinderen te komen tot wat zij belangrijk vinden worden beschreven door onder andere Delfos (2000), Pameijer (2009) en Clijsen (2007). Meer algemeen, biedt ook oplossingsgericht communiceren (de Jong & Berg, 2001) veel aanknopingspunten om beter te leren luisteren naar de leerling.

“Een kinderstem, hoewel oprecht en eerlijk, heeft geen betekenis voor hen die vergeten zijn om te luisteren...”

*Albus Perkamentus
(uit: Harry Potter en de gevangene van Azkaban)*

Onder een ‘goed gesprek’ versta ik, dat het kind de informatie geeft en niet dat informatie aan hem of haar onttrokken wordt (Delfos, 2000). Als communicatievoorwaarden voor gespreksvoering met jonge kinderen komt Delfos tot de volgende opsomming;

1. Ga op dezelfde (oog)hoogte zitten als het kind
2. Kijk naar het kind terwijl je spreekt
3. Wissel het wel en niet maken van oogcontact met een kind terwijl je spreekt
4. Stel het kind op zijn of haar gemak
5. Luister naar wat het kind zegt
6. Laat met behulp van voorbeelden zien dat wat het kind zegt, effect heeft
7. Vertel het kind dat het je moet zeggen wat het vindt of wil, omdat je het niet weet als het kind het je niet zegt
8. Probeer spelen en praten te combineren
9. Signaleer dat je het gesprek afbreekt en later zal voortzetten wanneer je merkt dat het kind afhaakt
10. Wanneer je een moeilijk gesprek hebt gehad, zorg dan dat het kind daarna tot zichzelf kan komen

De aanwijzingen voor oplossingsgerichte communicatie die worden gegeven in literatuur van onder andere Berg en de Jong (2001), Cauffman & van Dijk (2010) en Bannink (2006) laten overeenkomsten zien met de aanbevelingen van Delfos.

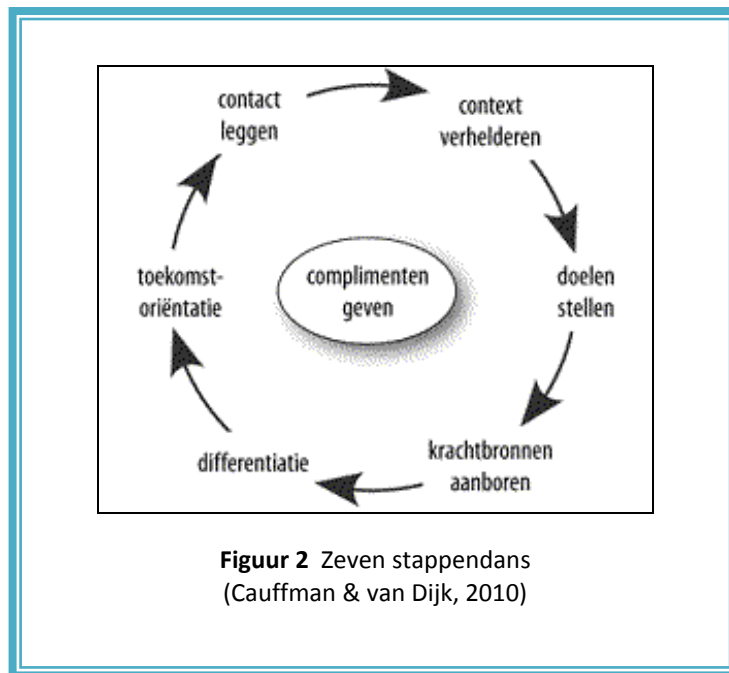
De gespreksvaardigheden die genoemd worden in “De kracht van oplossingen” (de Jong & Berg, 2001) gelden voor elke gesprekstechniek:

- Luisteren
- Aandacht voor non verbaal gedrag
- Sleutelwoorden echoën
- Open vragen
- Samenvatten
- Parafraseren
- Gebruik van stilte
- Zelfonthulling
- Proces van opmerken
- Complimenteren
- Bevestigen percepties leerling
- Empathie
- Focus terug naar leerling

Het zijn ‘vaardigheden om niet te weten’ die ervoor zorgen dat je als gespreksleider zonder eigen invulling en mening luistert en afstemt op wat de gesprekspartner vertelt (zowel verbaal als non-verbaal).

Met inzet van deze gespreksvaardigheden worden de volgende oplossingsgerichte interventies uitgevoerd:

- Aandacht schenken aan wat de leerling wil (context verhelderen)
- Wensen van de leerling uitvergroten: de wondervraag (toekomstoriëntatie)
- Zoeken naar uitzonderingen (differentiatie)
- Voortbouwen op krachten en successen van de leerling (krachtbronnen aanboren)
- Werkbare doelen formuleren (doelen stellen)

De vertaling van genoemde oplossingsgerichte interventies in de 'Zeven stappen dans' (zie figuur 2) van Cauffman & van Dijk (2010) biedt mogelijkheden om in een gesprek met leerlingen gericht te zijn op oplossingen, op wat werkt voor deze leerling, op een gewenste toekomst en wat daarvoor nodig is.

Een combinatie van de voorwaarden die Martine Delfos (2000) beschrijft over communiceren met jonge kinderen en het oplossingsgericht communiceren van voornoemde schrijvers zou in mijn optiek een goede interventie kunnen zijn om samen met kinderen te komen tot het formuleren van hun onderwijsbehoeften.

Los van deze communicatietechnieken verwacht ik, dat er richtlijnen en hulpmiddelen zullen bestaan die kunnen helpen om in het gesprek te komen tot concrete formulering van behoeften van de leerling.

2.3 Instrumenten en werkvormen om behoeften te benoemen

Foto interview REC Midden Brabant

Het foto interview van REC Midden Brabant (van Duijse, Hoogerwerf en de Hoop, 2011) is een methode die gebruikt wordt door ambulant begeleiders om met de leerling vast te stellen welke vaardigheden hij/zij al dan niet beheerst, en welke vaardigheden hij/zij graag wil leren.

Aan de hand van foto's heeft de ambulant begeleider een gesprek waaruit werkbare doelen worden geformuleerd. De leerling heeft een duidelijke stem in

1. Wat hij wil leren.
2. De manier waarop het geoefend gaat worden.
3. Wie of wat daarbij kunnen helpen.

Het Foto interview is een methode die is gebaseerd op de PACS (Pediatric Activity Card Sort), een set foto's die dagelijkse taken van kinderen in beeld brengt en als hulpmiddel gebruikt wordt om de COPM (Canadian Occupational Performance Measure) bij kinderen af te nemen. Dit is een test die in Canada is ontwikkeld door Helen Polatajko (2004) om met het kind vast te stellen welke motorische vaardigheden het beheerst en welke het nog wil leren. Deze manier van praten met leerlingen zorgt voor concrete doelen en is in mijn ogen goed bruikbaar om ook over onderwijsbehoeften te praten. Het is te overwegen om foto's van onderwijsbehoeften te maken en in dit onderzoek te gebruiken bij de gesprekken.

Gespreksaanwijzingen en richtvragen

In de boeken van Pameijer et al (2006,2009) wordt gesproken over het samen opstellen van een individueel handelingsplan of kindplan voor een leerling met speciale onderwijsbehoeften die buiten het groepsplan valt. Zij formuleren vragen antwoorden kunnen worden gegeven die tot werkbare doelen leiden.

De vragen gaan over onderwijsbehoeften op verschillende niveaus:

- Instructie
- Opdrachten,materialen en leeractiviteiten
- Feedback
- Medeleerlingen
- Leerkracht
- Ouders
- Verder nog

Deze onderwerpen komen ook terug in de handreiking 1-zorgroute; een methode die wordt ingezet om handelingsgericht werken in te voeren in het onderwijs.

Hierin worden helpende zinnen geformuleerd door Clijsen, de Lange en Gijzen (2007):

Dit kind heeft een leerkracht nodig die.....

Dit kind heeft groepsgenoten nodig die...

Dit kind heeft een omgeving nodig die....

Dit kind heeft instructie nodig die...

Dit kind heeft activiteiten en opdrachten nodig die...

Dit kind heeft materialen nodig die...

Dit kind heeft ondersteuning nodig die...

Deze zinnen geven goed richting aan de manier waarop ik als ambulant begeleider ook met leerkrachten praat om duidelijker te krijgen welke behoeften het kind heeft. Ze laten me op een manier denken die uitgaat van wat nodig is in plaats van praten over wat er allemaal niet goed gaat. De oplossingsgerichte benadering om te zoeken naar nieuwe mogelijkheden zie ik hier ook weer terug.

Indicatiestelling Vanuit Onderwijsbehoeften (IVO)

In het samenwerkingverband WSNS waarbinnen ik werkzaam ben wordt momenteel gesproken over een nieuwe manier van indiceren. Er zijn werkgroepen geformeerd die komen tot aanbevelingen aan de schoolbesturen met betrekking tot die nieuwe manier van indiceren. Hierbij gaat het om de vragen: "Welke leerling heeft recht op extra ondersteuning; welke ondersteuning kan geboden worden en welke financiële middelen zijn beschikbaar voor de gewenste ondersteuning?". In dat kader vinden verkenningen plaats naar modellen die het samenwerkingsverband hierbij kan inzetten. Een model dat in deze regio veel wordt genoemd is 'Indicatiestelling vanuit onderwijsbehoeften'

ofwel IVO (Miedema, 2012) . In dit model wordt gezocht naar een match op vijf velden tussen onderwijsbehoefte van de leerling enerzijds en een in het eigen samenwerkingsverband beschikbaar arrangement anderzijds. De velden waarover wordt gesproken zijn:

- De hoeveelheid aandacht/tijd
- Het onderwijsmateriaal
- De ruimtelijke omgeving
- De expertise van de leerkracht
- De samenwerking met andere instanties

Wanneer dit model in de toekomst zal worden gebruikt om onderwijsbehoeften vast te stellen, is het in het kader van mijn onderzoek zeer interessant om deze onderverdeling te gebruiken in het ontwerpen van een onderzoeksinstrument waarmee ik mijn onderzoek ga uitvoeren. Immers, als ik een aanbeveling kan doen voor een bruikbaar instrument om leerlingen mee te laten praten over wat nodig is, kan dat in de regio bijdragen aan de emancipatie van de leerlingen extra ondersteuning nodig hebben.

Kletstekeningen

Gedurende mijn loopbaan in het regulier basisonderwijs ben ik gekomen tot een ondersteunende interventie die aansluit bij wat Martine Delfos duidt als “spelen tijdens het praten”. Ik maak, als rugzakbegeleidster en intern begeleider, tijdens gesprekken graag een zogenaamde ‘klets tekening’. Daarvoor gebruik ik een groot tekenvel en een rol met stiften in 24 kleuren. Dit spreekt kinderen aan; ze zijn direct gericht op wat er gaat gebeuren. Ik gebruik de kleuren om contact te maken zonder meteen te dicht bij het kind te komen (voorwaarde 4 & 8 van Delfos, 2000). Ik vraag bijvoorbeeld: “Kun je zelf je naam eens groot op dit blad schrijven? Je mag zelf kiezen met welke kleur”. Dit breekt meteen het ijs. Vervolgens vertel ik dat ik graag met het kind wil praten over bijvoorbeeld dingen die hij goed kan. Tijdens het gesprek tekenen en schrijven we samen het tekenvel vol met gedachten, gevoelens en gebeurtenissen in allerlei verschillende kleuren. Op het tekenvel staat ook een stukje over wie ik ben en wat ik kom doen. Dat is namelijk ook in het gesprek aan de orde geweest. Na zo’n gesprek zie ik vaak een trots kind dat vrij heeft verteld over zichzelf en graag nog een keer met mij wil praten. Ik heb (om met Delfos (2000) te spreken) informatie gekregen, en niet ontlokt.

2.4 Hypothese:

Met behulp van foto’s, oplossingsgerichte gespreksvoering en een interventie met tekenen, kunnen de onderwijsbehoeften door leerlingen worden geformuleerd in gesprek met een begeleider.

Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk geef ik een uiteenzetting van de voorbereiding en uitvoering van mijn onderzoek en de onderliggende paradigma en methodologie. Stap voor stap beschrijf ik hoe ik het onderzoek voorbereid.

3.1 Doel van dit onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om leerlingen met speciale onderwijsbehoeften mee te laten praten over wat zij nodig hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen. Waar in de huidige onderwijspraktijk nog vooral de leerkrachten (in het gunstige geval in overleg met ouders) in het groepsoverzicht benoemen wat een leerling nodig heeft, wil ik middels mijn onderzoek de samenwerking met leerlingen uitbreiden.

3.2 Onderzoeksparadigma

Dit onderzoeksthema past binnen het kritisch emancipatorisch onderzoeksparadigma. Dit kenmerkt zich door onderzoek in praxis; handelen wordt geïnspireerd door reflectie en is gericht op emancipatie (Kincheloe, 1991). In het geval van dit onderzoek wordt mijn handelen geïnspireerd door wat ik belangrijk vind in mijn onderwijspraktijk (leerlingen met hun meningen, gevoelens en ideeën serieus nemen) en richt de emancipatie zich op leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Deze leerlingen beschikken veelal niet over de vaardigheden die nodig zijn om te vertellen wat ze nodig hebben om goed of beter te kunnen leren op school. Een manier om meer over hun meningen, gevoelens en ideeën te weten te komen is door de tijd te nemen om met hen te praten. Dit vraagt meer dan het stellen van een vraag. Het vereist voorwaarden om tot een gesprek te komen waarin de leerling over eigen ervaringen kan vertellen zonder invulling door de gespreksleider. Dit vraagt een luisterende, afstemmende en 'lege' houding van de gespreksleider. Ook richtlijnen en een instrument om de leerling uit te nodigen om te praten kunnen helpend zijn om de echte stem van de leerling te horen. Ik beoog voor mijn onderzoek een instrument te ontwikkelen dat hieraan voldoet.

3.3 Onderzoeksstrategie

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden doe ik praktijkgericht actieonderzoek. Praktijkonderzoek vertrekt vanuit de beroepspraktijk en is gericht op het beter begrijpen, het verbeteren en het vernieuwen van diezelfde beroepspraktijk. Actieonderzoek is een onderzoeksstrategie waarin emancipatie, participatie, empowerment en sociale rechtvaardigheid een grote rol spelen (De Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2011). In dit onderzoek komen de genoemde uitgangspunten naar voren doordat het zich richt op leerlingen die ambulante begeleiding krijgen binnen het reguliere basisonderwijs. Mijn rol is die van ambulant begeleider. Ik wil graag meer weten over een manier waarop ik het beste met leerlingen kan praten om de eigen onderwijsbehoeften te laten benoemen. Met die kennis wil ik in de praktijk onderzoeken of de door mij opgezette interventies het gewenste resultaat hebben waardoor de onderwijspraktijk wordt verbeterd en vernieuwd. Ik zie het belang van dit onderzoek in het ondersteunen van leerlingen die in de maatschappij niet vanzelf mee kunnen doen (vanwege hun vastgestelde beperking). Zij krijgen via mijn interventie de mogelijkheid om zich te uiten en mee te beslissen over de begeleiding (emancipatie, participatie en empowerment).

Door te reflecteren en in gesprek te gaan en blijven met collega's en leerlingen over de stappen die ik zet in mijn onderzoek geef ik vorm aan een actieonderzoek waarbij sprake is van een onderzoeksdeel en een handelingsdeel. Hierbij lopen de twee onderzoeksdelen naast elkaar en door elkaar heen.

onderzoeksdeel	handelingsdeel
• het bestuderen van literatuur • maken van een onderzoeksontwerp • verzamelen van data • analyseren van data • evalueren van data	Alle activiteiten die de onderzoeker onderneemt om op basis van het onderzoek systematisch een bepaald aspect van de eigen beroepspraktijk te veranderen of er iets nieuws aan toe te voegen

Het onderzoeksdeel is systematisch van aard en voer ik stap voor stap uit. In overleg met collega's, studiegroepbegeleiders, critical friends en mensen die interesse hebben in mijn onderzoek kom ik steeds een stap verder. Het praten over mijn onderzoeksvraag en hoe ik mijn onderzoek wil aanpakken helpt mij om zicht te krijgen op een concreet plan dat ik ga uitvoeren. Hierin herken ik mijn praktische leerstijl. De kennis uit de literatuur heeft voor mij interactie nodig om duidelijk te worden.

Het handelingsdeel is zeer divers in activiteiten. Naast mijn onderzoeksverslag om het onderzoeksdeel vast te leggen, schrijf ik in een onderzoekslogboek waarin ik activiteiten en ingevingen noteer. Dit geeft mij zicht op wat van belang is en dwingt mij om steeds kritisch te zijn op mijn handelen. Ik toets mijn aantekeningen voortdurend aan mijn onderzoeksvraag: "Is deze activiteit relevant in het kader van mijn onderzoeksvraag?". Zo ja, dan maak ik een notitie in het logboek. Zo niet, dan word ik mij daarvan bewust en richt ik me weer op de onderzoeksvraag. Zo ontstaat een overzicht van mijn ontwikkeling en overwegingen die van invloed zijn op dit onderzoek (bijlage 13). De reflectieve professional is zich steeds bewust van het eigen handelen, de keuzes die hij maakt en de manier waarop hij verzamelde informatie analyseert en interpreteert (Ponte, 2006). Deze manier van voortdurende reflectie draagt bij aan de betrouwbaarheid van mijn onderzoek doordat ik me bewust ben van de keuzes die ik maak, de acties die ik uitvoer en de manier waarop ik naar de uitkomsten kijk.

3.4 Onderzoeksmethoden en instrumenten

Om mijn onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden verzamel ik data met behulp van de volgende methoden.

3.4.1 Literatuurstudie

Met behulp van literatuurstudie ben ik gekomen tot oplossingsgerichte gespreksvoering als methodiek om leerlingen te helpen om onderwijsbehoeften te benoemen. De manier van vooral luisteren en vragen stellen zal tijdens de interviews bepalen of leerlingen hun ervaringen, ideeën en meningen zullen vertellen, en of daarbij ook onderwijsbehoeften worden benoemd. De technieken van oplossingsgerichte communicatie en de voorwaarden om op een oplossingsgerichte manier met hen te communiceren zijn uitvoerig beschreven door de Jong & Berg (2001) en Cauffman & van Dijk (2010). Door hier kennis van te nemen heb ik een richtlijn die ik gebruik bij het ontwikkelen van mijn onderzoeksinstrument. De aanbevelingen van Delfos (2000) om te komen tot een goed gesprek zal ik toepassen in mijn interviews.

3.4.2 Interview leerlingen

Om richting te geven aan het gesprek over onderwijsbehoeften gebruik ik een instrument dat ik samenstel uit informatie over:

- Indicatiestelling Vanuit Onderwijsbehoeften (Miedema, 2012).
Hieruit gebruik ik de vijf velden waarin voor nieuwe indicatiestelling vanaf 2014 onderwijsbehoeften worden onderverdeeld, te weten:
 1. Aandacht en tijd
 2. Onderwijsmaterialen
 3. Ruimte
 4. Expertise van de leerkracht
 5. Samenwerking externe deskundigen
- Groslijst onderwijsbehoeften (KPG groep, 2013).
Deze lijst dient als achtergrond en inspiratie om leerlingen vragen te stellen over onderwijsbehoeften. Ik verdeel de vragen uit de groslijst over de vijf onderwijsvelden.
- Foto interview van Mytyschool Tilburg.
Deze vorm van leerlingen interviewen geeft leerlingen de mogelijkheid om met ondersteuning van foto's keuzes te maken in wat zij willen leren. De vorm nodigt uit om in gesprek te gaan. Daarom kies ik in mijn instrument voor een foto per veld van IVO.
- Ervaring die ik heb met tekenen tijdens gesprekken met leerlingen.
Het tekenen tijdens een gesprek past bij voorwaarde 8 die Delfos (2000) noemt om met een kind in gesprek te raken door samen te spelen. Met het tekenen laat ik de leerling zien dat ik echt luister naar wat de leerling zegt (voorwaarde 5,6 & 7, Delfos, 2000) en toets ik of wat ik teken en schrijf ook echt is wat de leerling bedoelt. Op deze manier neem ik de leerling serieus en werk ik tevens aan een goede samenwerkingsrelatie.

Om in gesprek te komen met de leerling maak ik gebruik van 5 foto's die exemplarisch zijn voor de 5 velden waar we over gaan praten. Ook maak ik gebruik van een overzichtsschema met diezelfde foto's en bijpassende richtvragen voor het interview (zie bijlage 1)

De antwoorden van de leerling worden op twee manieren vastgelegd om later als data te kunnen dienen:

- ☐ Middels video/audio opname
- ☐ Middels aantekeningen en tekeningen op een invul- schema. Dit noem ik het "Praat & tekenschema onderwijsbehoeften" (zie bijlage 2). Zowel de leerling als ik kunnen aantekeningen en tekeningen maken in dit schema.

3.4.3 Vragenlijst ouders en leerkracht

Om te kunnen vergelijken of ouders en leerkracht dezelfde onderwijsbehoeften benoemen als het kind, vraag ik hen de vragenlijst in te vullen die dezelfde velden en richtvragen bevat als het interview (zie bijlage 3). Op deze manier kan ik ook meten of mijn interview iets toevoegt aan de huidige gang van zaken waarin leerkracht en ouders samen de onderwijsbehoeften benoemen. Tevens draag ik zorg voor triangulatie; ik betrek data uit verschillende invalshoeken in mijn onderzoek.

3.4.4 Participerende collega

Ik vraag een collega om ook een leerling te interviewen met behulp van mijn onderzoeksinstrument. Door te vragen naar haar bevindingen krijg ik nieuwe informatie en inzichten om mee te nemen in mijn onderzoek.

3.4.5 Onderzoekslogboek

Hierin houd ik mijn ontwikkeling bij. Ik beschrijf mijn acties, inzichten en ervaringen en maak op basis van deze aantekeningen keuzes in mijn onderzoeksproces. Dit logboek helpt mij bewust en kritisch na te denken over wat ik heb gedaan, waar ik mee bezig ben en wat ik nog ga doen.

3.5 Data analyse

De verkregen data uit interview en vragenlijsten wordt in een tabel bijeengebracht waarna de gegevens met elkaar vergeleken kunnen worden.

Inbreng van de leerling toon ik aan door gebruik van video opname en het samen met de leerling noteren van onderwijsbehoeften op een praat & tekenschema (zie bijlage 4).

De schriftelijke antwoorden uit vragenlijsten van leerkrachten en ouders neem ik één op één over middels kopiëren in de tabellen waarin ik data van de drie onderzoeksparticipanten samenbreng.

De ervaringen van mijn participerende collega noteer ik tijdens een vraaggesprek (bijlage 9) en benoem ik in hoofdstuk 4.

De data uit uitwisseling met collega's en overige deskundigen noteer ik in mijn onderzoekslogboek en verwerk ik in mijn onderzoek. Ze ondersteunen mijn proces maar zijn moeilijk te vangen in een grafiek of schema. Wel draagt deze data bij aan het valideren van mijn onderzoek. Ik blijf me ook in gesprekken steeds afvragen: "Meet ik wel wat ik wil meten?"

3.6 Belanghebbenden in dit onderzoek en hun rol

3.6.1 Deelnemers: interview en vragenlijst

Dit interview richt zich op leerlingen in het regulier basisonderwijs met een leerling gebonden financiering vanwege een lichamelijke beperking. Het zijn leerlingen die ik ambulant begeleid.

Tevens vraag ik ouders en leerkrachten te participeren in het onderzoek middels het invullen van een vragenlijst.

Ik kies, gezien de beperking in tijd, voor deelname van

- 4 leerlingen in de leeftijd van 7-12 jaar van verschillende basisscholen
- hun leerkracht
- hun ouders.

Eerst nodig ik de leerkracht uit om mee te werken aan dit onderzoek.

Vervolgens vraag ik de ouders om toestemming en medewerking.

3.6.2 Participerende collega ambulant begeleider

Ik vraag een collega ambulant begeleider die zich betrokken toont bij het onderwerp van mijn onderzoek om ook een interview met een leerling af te nemen. Hierover heb ik met haar een voorbespreking over hoe het interview af te nemen, en na afname een vraaggesprek over haar ervaringen en inzichten.

3.6.3 Collega's: ambulant begeleiders cluster 3

Ik heb regelmatig overleg met collega's die het Foto interview hebben ontwikkeld en continue bezig zijn met verdere ontwikkeling ervan. Ik leg mijn ideeën voor en vraag feedback over de inzetbaarheid van mijn onderzoeksinstrument. Dit heeft een informeel, ongestructureerd karakter maar levert wel feedback. Ik neem de bevindingen mee in mijn onderzoekslogboek.

3.7 Betrouwbaarheid, validiteit en triangulatie

Een kwalitatief goed onderzoek is betrouwbaar, valide en er is sprake van triangulatie.

Door transparant te zijn in mijn beschrijvingen van overwegingen en acties vergroot ik de betrouwbaarheid van mijn onderzoek. De validiteit waarborg ik door mijn interviews met leerlingen

op te nemen met video apparatuur. Daarnaast maak ik samen met de leerling aantekeningen op een daarvoor ontwikkeld praat & tekenschema (zie bijlage 2). Zo zijn data te controleren en toon ik aan dat ik meet wat ik wil meten, namelijk de formulering van onderwijsbehoeften door leerlingen. De triangulatie (inbreng van verschillende invalshoeken en benaderingen) bestaat uit deelname van leerlingen van verschillende scholen, hun ouders en leerkrachten en een participerende collega. Daarnaast zorgt de inzet van verschillende onderzoeksmethoden voor triangulatie; naast het interview werk ik ook met vragen lijsten en een onderzoekslogboek.

3.8 Ethische aspecten

Voor praktijkgericht onderzoek voor het HBO zijn gedragsregels opgesteld waar ik mij aan dien te houden.

1. Ik dien het professioneel en maatschappelijk belang

Met dit onderzoek hoop ik bij te dragen aan de invulling van samenwerking met leerlingen binnen Passend onderwijs. Mensen met een beperking krijgen een stem en worden serieus genomen met hun gedachten, gevoelens en ideeën en hier wordt in het handelen rekening mee gehouden. Door een collega te laten participeren in mijn onderzoek en mijn onderzoeksresultaten te presenteren hoop ik een aanzet te geven tot een breder draagvlak voor het echt samenwerken met leerlingen.

2. Ik ben respectvol

Door een actief vragende en luisterende houding aan te nemen tijdens de interviews en gesprekken gedurende dit onderzoek, en door me bewust te zijn van ieders eigen blik op situaties kom ik tegemoet aan het rekening houden met rechten, belangen, privacy, zienswijzen, opvattingen en theorieën van betrokkenen.

3. Ik ben zorgvuldig

Ik bekijk mijn onderzoek vanuit verschillende hoeken en betrek meerdere wetenschapsopvattingen met betrekking tot gespreksvoering in mijn onderzoek. Ik houd mij aan de regels die de gekozen onderzoeksstrategie en methode voorschrijven en verwijs gestructureerd en helder naar geraadpleegde en gebruikte bronnen.

4. Ik ben integer

Ik vraag actief feedback aan critical friends, mijn studiebegeleider, betrokkenen bij het onderzoek en naasten om te toetsen of ik juist en zorgvuldig werk aan mijn onderzoek. Op die wijze ben ik ook aanspreekbaar op wat ik doe en verantwoord ik mijn keuzes.

5. Ik verantwoord mijn keuzes en gedrag.

Door verslag te doen in toets 5 en in mijn onderzoekslogboek leg ik verantwoording af over de gekozen methoden, instrumenten, uitvoering en conclusies.

Hoofdstuk 4 Data-analyse en resultaten

Na de voorbereiding van mijn praktijkgericht onderzoek zoals beschreven in hoofdstuk 3 volgt hier een verslag van data opbrengsten uit onderzoeksactiviteiten die ik heb uitgevoerd in de periode van 1 april 2013 tot 17 mei 2013. Ik breng structuur in de data en geef de relevante data op een systematische en heldere wijze weer waarna ik conclusies trek op data niveau.

4.1 Respons van participanten

In de opzet van mijn onderzoek ben ik uitgegaan van 4 leerlingen waar ik als ambulant begeleider mee werk, en hun leerkracht en ouders. Bij de keuze van leerlingen heb ik rekening gehouden met een spreiding in:

- Jongens/meisjes > er doen 3 meisjes en 2 jongens mee aan het onderzoek
- Leeftijd > vanaf 7 jaar gezien de mogelijkheid tot zelfreflectie
- Diagnose > zowel motorische ontwikkelingsstoornis als spierziekten
- Scholen > drie verschillende scholen

Na de eerste afnamen van interviews valt mij op dat leerlingen zeer vaardig zijn in het benoemen van onderwijsbehoeften. Ik vraag mij af of dit te maken heeft met het feit dat zij allemaal een leerling gebonden financiering (LGF) hebben en daardoor extra begeleiding krijgen. Zij hebben daardoor al vaker gepraat of horen praten over begeleiding en ondersteuning. Om die reden heb ik later nog een leerling toegevoegd zonder LGF, om de gegevens uit zijn interview en vragenlijsten te kunnen vergelijken met de andere leerlingen.

Alle leerkrachten en ouders hebben ingestemd met deelname aan het onderzoek door toestemming te geven om betreffende leerling te interviewen en middels toezegging de vragenlijsten te zullen invullen.

Uiteindelijk hebben 5 leerlingen deelgenomen aan het interview.

Van de 5 uitgenodigde leerkrachten heb ik 4 vragenlijsten ontvangen.

Van de 5 uitgenodigde ouders heb ik 5 vragenlijsten ontvangen.

Naast deze interviews en vragenlijsten maak ik gebruik van data uit een overleg met een participerende collega. Zij werkt mee aan het onderzoek door op dezelfde wijze een oplossingsgericht interview af te nemen bij een leerling en haar bevindingen met mij te delen in een vraaggesprek (zie bijlage 9).

4.2 Data structureren

Ik heb voor mijn onderzoek gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden om data te verzamelen;

- Literatuuronderzoek
- Interview
- Vragenlijsten
- vraaggesprek met participerende collega

In dit hoofdstuk geef ik een weergave van de verkregen data uit interviews en vragenlijsten.

Om overzicht te krijgen over de verschillende data heb ik de opbrengsten per veld volgens Indicietelling vanuit onderwijsbehoeften (IVO) in tabellen samengebracht. Ik heb gekozen voor verschillende tabellen om data op verschillende manieren met elkaar te kunnen vergelijken:

- Tabel waarin benoemde onderwijsbehoeften volgens leerling-leerkracht-ouders per leerling worden vergeleken (zie bijlage 5 & paragraaf 4.3.1))
- Tabel waarin benoemde onderwijsbehoeften van alle leerlingen per IVO veld worden vergeleken (zie bijlage 6)
- Tabel waarin benoemde onderwijsbehoeften volgens leerkrachten worden vergeleken (zie bijlage 7)
- Tabel waarin benoemde onderwijsbehoeften volgens ouders worden vergeleken (zie bijlage 8)

Van data uit 2 tabellen heb ik grafieken gemaakt om zicht te krijgen op de kwantiteit van de respons middels interview en vragenlijsten. Ik ben mij ervan bewust dat kwantiteit niets zegt over de kwaliteit van de respons, en dat dit onderzoek vooral een kwalitatief onderzoek is. Toch zeggen aantallen ook iets over mate waarin middels oplossingsgericht foto interview en vragenlijsten behoeften benoemd worden.

Het vraaggesprek met mijn participerende collega is uitgewerkt in een schriftelijk verslag van ons gesprek (zie bijlage 9) .

4.3 Data interpretatie en korte conclusies op data niveau

4.3.1 Interviews en vragenlijsten

Interpretatiecriteria.

Ik heb in de tabellen gezocht naar overeenkomsten in benoemde onderwijsbehoeften en deze met kleuren gemarkeerd volgens onderstaande legenda:

- X Onderwijsbehoeften
- Overeenkomsten leerling- leerkracht- ouders
- Overeenkomsten leerling-leerkracht
- Overeenkomsten leerling-ouders
- Overeenkomsten leerkracht -ouders

Op deze manier heb ik elke tabel uitgebreid bestudeerd op:

- Aantal benoemde onderwijsbehoeften (kwantitatieve data)
- Overeenkomsten in benoemde onderwijsbehoeften
- Verschillen in benoemde onderwijsbehoeften
- Opvallende uitkomsten

Naast de verkregen data, is ook het proces van data verzameling een factor in dit onderzoek. In hoofdstuk 5 zal ik hierop evalueren en deze procesanalyse koppelen aan de verkregen data en mijn conclusies.

Leerling B	jongen	10 jr 10 mnd	groep 7
-------------------	---------------	---------------------	----------------

"Ik wil weten hoe we het gaan aanpakken. Ik ben bang dat ik op de middelbare niet leesbaar kan schrijven, dat ik daardoor slechte punten haal en dus niet goed voorbereid ben straks".

Leerling B

X	totaal aantal benoemde onderwijsbehoeften	40	LI 14	Lkr 14	Ouder 12
	Overeenkomsten leerling-leerkracht- ouders	2	Inzet van computer Rustige of stille werkplek		
	Overeenkomsten leerling-leerkracht	3	Maatje in de klas/koptelefoon/hulp bij concentratie (noemt lkr klasmanagement)		
	Overeenkomsten leerling-ouders	3	Schrijfbegeleiding/computergebruik/rustige werkplek		
	Overeenkomsten leerkracht -ouders	4	Extra instructie voordat B aan het werk gaat Duidelijke werkafspraken in stappen Voldoende ruimte voor zijn spullen Ergotherapie		
	Verschillen leerling leerkracht	Geen opvallende verschillen			
	Verschillen leerling ouders	B is heel gedetailleerd in zijn beschrijving van behoeften m.b.t. Ruimte. Hierover geeft B handelingsgerichte details Ouders benoemen behoefte aan extra structuur			
	Overige opvallende uitkomsten	B benoemt een grote zorg die voor hem veel invloed heeft op zijn behoeften: de zorg of hij wel leesbaar zal kunnen schrijven als hij op de middelbare school zit. Hier over zegt hij : “Ik wil weten hoe we het aan gaan pakken”.			

De tabel laat zien dat het oplossingsgericht interview 14 onderwijsbehoeften van de leerling heeft opgeleverd.

Hiervan zijn 2 onderwijsbehoeften ook door leerkracht en ouders benoemd.

3 behoeften worden door zowel leerling als leerkracht benoemd en 3 door leerling en ouders.

Conclusie uit dit overzicht: de leerling benoemt naast overeenkomstige behoeften (2+3+3=8) zelf nog 4 andere behoeften.

Leerling J	meisje	8 jr 1 mnd	groep 4
------------	--------	------------	---------

"Ik heb zo'n ding aan mijn tafel om spullen in te steken maar dat is niet zo fijn. Als er iemand langs loopt vallen mijn boeken er steeds uit. Een la is denk ik fijner".

Leerling J

X	totaal aantal benoemde onderwijsbehoeften	55	LI 11	Lkr 14	Ouder 30
	Overeenkomsten leerling-leerkracht- ouders	1	Het aanpassen van hoeveelheid en aard van schrijfp opdrachten		
	Overeenkomsten leerling-leerkracht	2	Dat de juf luistert Dat de juf begrijpt dat ik moe ben of pijn heb		
	Overeenkomsten leerling-ouders	1	Inzet van een koptelefoon om rustiger te kunnen werken		
	Overeenkomsten leerkracht - ouders	4	Met J in gesprek gaan en haar vertellen wat van haar verwacht wordt. Afstemmen/ luisteren naar J. Aangepast schrijfmateriaal Ruimte voor haar spullen		
	Verschillen leerling leerkracht	J heeft een duidelijke behoefte aan een werkplek met meer rust.			
	Verschillen leerling ouders	J noemt veel behoeften op het gebied van aandacht & tijd, materialen en ruimte. Deze behoeften zijn heel concreet. Ouders benoemen veel behoeften op het gebied van begeleiding en expertise van de leerkracht. Hierin zijn zij heel concreet.			
	Overige opvallende uitkomsten	▪ Ouders benoemen in totaal significant meer onderwijsbehoeften (30) dan leerling (11) en leerkracht (14) ▪ J spreekt over een rustige werkplek en heeft daar concrete ideeën over. Ouders en leerkracht benoemen de behoefte aan voldoende ruimte voor haar spullen.			

De tabel laat zien dat het oplossingsgericht interview 11 onderwijsbehoeften van de leerling heeft opgeleverd.

Hiervan is 1 onderwijsbehoefte ook door leerkracht en ouders benoemd.

2 behoeften worden door zowel leerling als leerkracht benoemd en 1 door leerling en ouders.

Conclusie uit dit overzicht: de leerling benoemt naast overeenkomstige behoeften (1+2+1=4) zelf nog 7 andere behoeften (11-4=7).

Leerling LG	meisje	11 jr 1 mnd	groep 6
-------------	--------	-------------	---------

"Een plek met veel kinderen om me heen om mij te helpen (met schrijven of een vraag soms)".

Leerling LG

<u>X</u> totaal aantal benoemde onderwijsbehoeften	53	LI 25	Lkr 12	Ouder 16
 Overeenkomsten leerling-leerkracht- ouders	4	Aangepaste grote tafel computergebruik maatjeswerk FitKids fysiotherapie		
 Overeenkomsten leerling-leerkracht	2	Afspraken maken over werk Kennis hebben over DCD		
 Overeenkomsten leerling-ouders	0	Geen aanvullende overeenkomsten buiten bovengenoemde 4		
 Overeenkomsten leerkracht -ouders	1	Buddy om activiteiten mee te ondernemen		
Verschillen leerling leerkracht	L benoemt heel concreet haar behoeften tijdens buiten spelen en plek in de klas.			
Verschillen leerling ouders	L benoemt concreet de behoefte aan bepaalde begeleiding door beide ouders (waaraan wordt voldaan)			
Overige opvallende uitkomsten	- Met name de respons van leerling LG in het gesprek met mij is erg groot in vergelijking met gesprekken met de andere leerlingen die deelnemen aan dit onderzoek. LG (25) vs. B (14) J (11) LO (13) Z (19) - Ouders hebben de vragenlijst beschouwd als meerkeuze vragen en gekozen uit de opties die per veld als voorbeeld stonden aangegeven. Zij hebben 5 eigen aanvullende behoeften voor LG benoemd. - Totaal 6 overeenkomsten tussen leerkracht en leerling. De afstemming in de praktijk zal dus goed zijn als aan alle benoemde behoeften wordt voldaan.			

De tabel laat zien dat het oplossingsgericht interview 26 onderwijsbehoeften van de leerling heeft opgeleverd.

Hiervan zijn 4 onderwijsbehoeften ook door leerkracht en ouders benoemd.

2 behoeften worden door zowel leerling als leerkracht benoemd en er zijn geen overeenkomsten in benoemde behoeften door leerling en ouders.

Conclusie uit dit overzicht: de leerling benoemt naast overeenkomstige behoeften (4+2=6) zelf nog 19 andere behoeften (25-6=19).

Leerling LO	jongen	7 jr 9 mnd	groep 4
-------------	--------	------------	---------

"Zelf thuis de tafel van 6,7,8 en 9 oefenen met de rekenmachine".

Leerling LO

X totaal aantal benoemde onderwijsbehoeften	40	LI 13	Lkr 11	Ouder 16
Overeenkomsten leerling-leerkracht- ouders	0			
Overeenkomsten leerling-leerkracht	3	Aangepast meubilair/ aangepast schrijfmateriaal/ kennis over spierziekte		
Overeenkomsten leerling-ouders	1	Computer of iPad gebruik inzetten		
Overeenkomsten leerkracht - ouders	1	Plaats dicht bij de leerkracht		
Verschillen leerling leerkracht	L benoemt thuis oefenen met lezen en rekenen			
Verschillen leerling ouders	Ouders benoemen praathulp en gebruik van nieuwe communicatiemiddelen			
Overige opvallende uitkomsten	- L geeft antwoorden die erop duiden dat mijn vraagstelling niet helder genoeg is. Neemt de vraag over hulp heel letterlijk > hulp bij voetbal krijgt hij van zijn teamgenoten. - En wat de juf heel goed moet kunnen > rekenen en lezen (betreft de vraag niet op zichzelf zoals bedoeld; wat is belangrijk dat de juf kan) - Leerkracht is heel specifiek en concreet in benoemen onderwijsbehoeften van L - Leerkracht geeft contact met ouders aan als samenwerking met externen			

De tabel laat zien dat het oplossingsgericht interview 13 onderwijsbehoeften van de leerling heeft opgeleverd.

Hiervan zijn geen overeenkomstige onderwijsbehoeften met leerkracht en ouders .

3 behoeften worden door zowel leerling als leerkracht benoemd en 1 door leerling en ouders.

Conclusie uit dit overzicht: de leerling benoemt naast overeenkomstige behoeften (3+1=4) zelf nog 9 andere behoeften (13-4=9).

Leerling Z	meisje	7 jr 10 mnd	groep 4
------------	--------	-------------	---------

"Dat de juf zegt: " 't Geeft niet dat het niet af is..."

Leerling Z

X totaal aantal benoemde onderwijsbehoeften	32	LI 19	Lkr geen respons	Ouder 13
Overeenkomsten leerling-leerkracht- ouders	n.v.t.			
Overeenkomsten leerling-leerkracht	n.v.t.			
Overeenkomsten leerling-ouders	5	Behoefte aan extra tijd om aan opdrachten te werken Behoefte aan aangepaste schrijfmaterialen en schaar Een plek dicht bij de leerkracht Fysiotherapie		
Overeenkomsten leerkracht - ouders	n.v.t.			
Verschillen leerling leerkracht	n.v.t.			
Verschillen leerling ouders	Z benoemt meerder keren haar behoefte aan ondersteuning door medeleerlingen en vriendinnen			
Overige opvallende uitkomsten	- Ouders hebben de vragenlijst beschouwd als meerkeuze vragen en gekozen uit de opties die per veld als voorbeeld stonden aangegeven. Zij hebben geen eigen aanvullende behoeften voor Z benoemd. - Z benoemt bij de velden ruimte en expertise 3X de behoefte aan een rustige omgeving. - Z benoemt heel concreet welke materialen haar helpen om goed te kunnen werken en leren op school (6 behoeften). Ouders benoemen 2 dezelfde materialen.			

De tabel laat zien dat het oplossingsgericht interview 19 onderwijsbehoeften van de leerling heeft opgeleverd.

Hiervan zijn geen overeenkomstige onderwijsbehoeften met leerkracht en ouders omdat er geen respons is van leerkracht.

Derhalve worden geen behoeften door zowel leerling als leerkracht benoemd en 5 door leerling en ouders.

Conclusie uit dit overzicht: de leerling benoemt naast overeenkomstige behoeften (5) zelf nog 14 andere behoeften (19-5=14).

Alle leerlingen vergeleken

Bij de vergelijking van de benoemde onderwijsbehoeften van alle leerlingen kom ik tot de volgende conclusies:

- Drie leerlingen zijn heel concreet in het benoemen van de behoeften met betrekking tot Ruimte > zij beschrijven vrij gedetailleerd wat betreft wensen van hun plaats in de klas. (Il. B/ Il. J en Il. Z). Dit zijn behoeften die niet door leerkrachten en ouders zijn benoemd.
- Elke leerling benoemt een aantal behoeften die niet door leerkracht of ouder zijn benoemd, hieruit kan ik concluderen dat het oplossingsgericht interview informatie toevoegt ten opzichte van de gebruikelijke wijze waarop onderwijsbehoeften worden benoemd namelijk met input van alleen ouders, leerkrachten en ambulant begeleider.

Alle leerkrachten vergeleken

Bij vergelijking van de benoemde onderwijsbehoeften van alle leerkrachten kom ik tot de volgende conclusies:

- De vier leerkrachten die de vragenlijst hebben ingevuld benoemen voor een deel dezelfde behoeften als de leerling.
- Slechts één leerkracht benoemt de behoefte dat leerkracht en ouders samenwerken (bij samenwerken met externe instanties). Mogelijk is de vraagstelling te sturend: doordat het in de vraag gaat over 'instanties' kan het zijn dat deelnemers de samenwerking met ouders daar niet onder scharen.

Alle ouders vergeleken

Bij vergelijking van de benoemde onderwijsbehoeften van alle ouders kom ik tot de volgende conclusies:

- Grote verschillen in aantal benoemde behoeften tussen ouders. Variërend van 12 (Il B) tot 30 (Il J)
- Ouders benoemen in 3 gevallen het belang van een luisterende, meedenkende en begripvolle leerkracht.

4.3.2 Vraaggesprek met participerende collega

Interpretatiecriteria

In het vraaggesprek met mijn collega (zie bijlage 9) heb ik vragen gesteld die de uitkomsten van dit onderzoek meer valide maken:

1. Wat zijn je ervaringen met het oplossingsgericht foto interview?
2. Hoe zijn de opbrengsten van het interview op een schaal van 0-----10?
3. Waar zie je kansen om op deze manier met leerlingen samen te werken?
4. Wat neem je mee voor een volgend gesprek met een leerling?

Conclusies uit het gesprek:

- De afbeeldingen op de foto's kunnen (te) leidend zijn voor de antwoorden die de leerling geeft en op die manier beperkend werken.
- De opbrengsten van het interview worden bepaald door de manier waarop de interviewer met het kind praat; welke vragen gesteld worden en hoe geluisterd wordt. Dat is een vaardigheid die de begeleider moet ontwikkelen.
- Het samen noteren van antwoorden vraagt een flexibiliteit om tussen de velden te kunnen afwisselen.
- Het interview levert andere informatie dan de interviewer zelf heeft bedacht.

4.4 Algemene voorlopige conclusies

Analyse en interpretatie van in dit hoofdstuk beschreven data brengt mij tot de volgende voorlopige conclusies;

- Leerlingen kunnen in een oplossingsgericht foto interview met een begeleider hun onderwijsbehoeften benoemen.
- Leerlingen benoemen naast overeenkomstige onderwijsbehoeften ook andere onderwijsbehoeften dan leerkracht en ouders.
- De onderwijsbehoeften die leerlingen noemen zijn concreet en handelingsgericht geformuleerd.
- Het oplossingsgericht interviewen van leerlingen vraagt een specifieke oplossingsgerichte vaardigheid van de interviewer op het gebied van luisteren en vragenstellen.
- Het gebruikte instrument biedt verbeterkansen met betrekking tot foto's en instructie voor afname.
- De meeste behoeften worden benoemd op het gebied van aandacht & tijd (60) en materialen (55) . Daarna komen ruimte (38) en expertise (36). Behoeften met betrekking tot samenwerken met externe instanties worden het minst benoemd (30).

In hoofdstuk 5 breng ik deze voorlopige conclusies in verband met mijn onderzoeksvraag en leg ik de link met het theoretisch kader zoals beschreven in hoofdstuk 2.

Hoofdstuk 5 beantwoording onderzoeksvraag: conclusies en discussie

In het vorige hoofdstuk heb ik de verzamelde data op een overzichtelijk manier gepresenteerd om er voorlopige conclusies uit te kunnen trekken. In dit hoofdstuk evalueer ik op het onderzoeksproces en koppel ik de onderzoeksresultaten aan mijn onderzoeksvraag.

5.1 Factoren die invloed hebben op de onderzoeksresultaten:

- Aantal participanten: 5 leerlingen, 5 ouders en 4 leerkrachten.
- De mate waarin een leerling al langer of korter met mij werkt en de mate waarin er al sprake is van een samenwerkingsrelatie.
- De beschikbare tijd voor een gesprek. Opvallend is, dat een gesprek van 25 minuten meer data heeft opgeleverd dan een gesprek van 45 minuten.
- Vaardigheid van de interviewer en plaats van het interview in de cyclus (eerste gesprek of vijfde gesprek maakt verschil in ervaring van de interviewer).
- Leeftijd van de leerling.
- Achtergrond van de ouders; hoeveelheid ervaring met begeleidingsgesprekken.
- Ervaring van de leerkracht in het observeren van leerlingen en benoemen van onderwijsbehoeften. In de onderzoeksgroep van leerkrachten heb ik te maken met zowel zeer ervaren leerkrachten als leerkrachten die zojuist aan hun onderwijsloopbaan beginnen. Ook zijn er verschillen in hoe lang een leerkracht al met betreffende leerling samenwerkt (variërend van het hele schooljaar tot 4 weken)
- Het gebruik van foto's lijkt stimulerend te werken in het gesprek. Toch kunnen de foto's ook de antwoorden beïnvloeden doordat kinderen de plaatjes als keuzemogelijkheid zien. De vraagstelling van de interviewer zal in dit geval gericht zijn op het benoemen van overige behoeften.
- De vragenlijsten zoals ik ze ingezet heb voor ouders hebben in 3 gevallen data opgeleverd die ik verwachtte. Twee ouders hebben de vragen anders opgevat dan bedoeld, namelijk als meerkeuzevragen in plaats van open vragen met helpende suggesties. De antwoorden zijn in beide gevallen wel bruikbaar. Dit geeft aan dat de vragenlijst niet helder genoeg is en dat aanpassing van de vragenlijst, of inzet van een andere onderzoeksvorm te overwegen is bij een eventueel vervolg op dit onderzoek.
- De vragenlijsten zoals ik ze ingezet heb voor leerkrachten voldoen aan de verwachtingen die ik ervan had. Leerkrachten geven zowel antwoorden die bij de suggesties staan genoemd, als behoeften die zij daarbuiten formuleren. Data uit deze vragenlijsten is goed bruikbaar.
- Het verschil in onderzoeksmethoden heeft invloed op de onderzoeksresultaten. Ik ben mij ervan bewust dat resultaten in een interview worden beïnvloed door de interviewer, terwijl bij de vragenlijsten de antwoorden van de respondenten één op één zijn gekopieerd. Dit kan ook bijdragen aan het feit dat leerlingen andere behoeften benoemen dan leerkrachten en ouders.

Alle bovengenoemde factoren meewegend maakt, dat conclusies uit dit onderzoek met een zekere terughoudendheid moeten worden geïnterpreteerd.

Toch zal ik met deze resultaten en de bestudeerde theorie een poging doen mijn onderzoeksvraag te beantwoorden

5.2 Onderzoeksvraag en resultaten gekoppeld

Hoe kan ambulante begeleiding leerlingen met een leerling gebonden financiering cluster 3 lichamelijk gehandicapt binnen het primair onderwijs ondersteunen in het oplossingsgericht benoemen van de eigen onderwijsbehoeften?

Alvorens op deze vraag antwoord te kunnen geven komen de deelvragen uit dit onderzoek aan de orde:

Hoe kan oplossingsgericht communiceren helpen bij het benoemen van onderwijsbehoeften?

De oplossingsgerichte benadering gaat uit van een positieve visie waarin competenties van kinderen het startpunt zijn. Op grond daarvan is het pedagogisch handelen gericht op een interactief proces van leren waarin de relatie tussen leerkracht, kind en ouders een krachtig instrument is om doelen te bereiken (Kayser, 2010).

Door oplossingsgericht te communiceren met inzet van alle vaardigheden die daarbij van belang zijn, neem ik kinderen en hun competenties serieus en werk ik aan een verbetering van de samenwerkingsrelatie. Dit is, zoals beschreven in hoofdstuk twee, één van de psychologische basisbehoeften om tot zelfontwikkeling te komen (Deci & Ryan, 2009).

Om zorgvuldig naar het eigen verhaal van het kind te kunnen luisteren (in mijn onderzoek naar de onderwijsbehoeften van het kind) is een juiste grondhouding nodig. De kenmerken van deze grondhouding bij leerkrachten zijn (Kayser, 2010)

- ✓ Nieuwsgierigheid
- ✓ Onvoorwaardelijke acceptatie
- ✓ Echtheid/ authenticiteit
- ✓ Respect
- ✓ Empathie

In dit onderzoek doe ik mijn best om deze grondhouding aan te nemen. Tijdens de gesprekken ben ik “leeg” en maak ik gebruik van de verschillende oplossingsgerichte interventies :

- Aandacht schenken aan wat de leerling wil (context verhelderen)
- Wensen van de leerling uitvergrooten: de wondervraag (toekomstoriëntatie)
- Zoeken naar uitzonderingen (differentiatie)
- Voortbouwen op krachten en successen van de leerling (krachtbronnen aanboren)
- Werkbare doelen formuleren (doelen stellen)

Zo komen leerlingen tot het benoemen van wat zij nodig hebben om goed te kunnen werken en leren op school. De gesprekken in het onderzoek en de data laten zien, dat de leerling veel aan het woord is en tot in detail kan vertellen wat zijn behoeften zijn. Daarnaast benoemen leerlingen andere behoeften dan leerkracht en ouders. Hieronder zijn onderwijsbehoeften die concreet en handelingsgericht geformuleerd worden en waaraan gemakkelijk voldaan kan worden. Hierdoor toont dit onderzoek aan dat het meerwaarde heeft om met de leerling in gesprek te gaan over zijn of haar onderwijsbehoeften.

De uitkomsten van het onderzoek laten zien dat oplossingsgericht communiceren helpt bij het benoemen van onderwijsbehoeften door de leerling zelf.

Wat zijn voorwaarden om oplossingsgericht te communiceren met leerlingen?

Communiceren met leerlingen vraagt om specifieke voorwaarden en vaardigheden die worden beschreven door Delfos (2000):

1. Ga op dezelfde (oog)hoogte zitten als het kind.
2. Kijk naar een kind terwijl je spreekt.
3. Wissel het wel en niet maken van oogcontact met een kind terwijl je spreekt.
4. Stel het kind op zijn of haar gemak.
5. Luister naar wat het kind zegt.
6. Laat met behulp van voorbeelden zien dat wat het kind zegt, effect heeft.
7. Vertel het kind dat het je moet zeggen wat het vindt of wil, omdat je het niet weet als het kind het je niet zegt.
8. Probeer spelen en praten te combineren.
9. Signaleer dat je het gesprek afbreekt en later zal voortzetten wanneer je merkt dat het kind afhaakt.
10. Wanneer je een moeilijk gesprek hebt gehad, zorg dan dat het kind daarna tot zichzelf kan komen.

Oplossingsgericht communiceren vraagt daarnaast specifieke vaardigheden die zijn beschreven in hoofdstuk twee van dit verslag.

• Luisteren	• Zelfonthulling
• Aandacht voor non verbaal gedrag	• Proces van opmerken
• Sleutelwoorden echoën	• Complimenteren
• Open vragen	• Bevestigen percepties leerling ⁱ
• Samenvatten	• Empathie
• Parafraseren	• Focus terug naar leerling
• Gebruik van stilte	

Het zijn ‘vaardigheden om niet te weten’ die ervoor zorgen dat je als gespreksleider zonder eigen invulling en mening luistert en afstemt op wat de gesprekspartner zowel verbaal als non-verbaal vertelt (de Jong & Berg, 2001).

Welke instrumenten en werkvormen zijn in te zetten om leerlingen te helpen hun onderwijsbehoeften te benoemen?

Instrumenten en werkvormen die in dit onderzoek een rol hebben gespeeld zijn:

- Foto interview REC Midden Brabant
- Gespreksaanwijzingen en richtvragen in de boeken van Pameijer et al (2006, 2009).
- IVO Indicatiestelling Vanuit Onderwijsbehoeften (Meidema, 2012)
- Kletstekeningen

Op basis van deze instrumenten en werkvormen ben ik gekomen tot “het oplossingsgericht interview met foto’s” en “het praat & tekenschema”. Samen vormen zij het instrument waarmee ik mijn onderzoeksactiviteiten heb uitgevoerd.

Dit instrument is bruikbaar om in gesprek met leerlingen onderwijsbehoeften te benoemen.

Het verdient verder onderzoek, aandacht en verbetering om het instrument eventueel vaker in te zetten om leerlingen te helpen hun onderwijsbehoeften te benoemen.

Dit onderzoek vormt hiertoe een goede aanzet en is, tevens in het kader van dit onderzoek door een collega ambulant begeleider gebruikt.

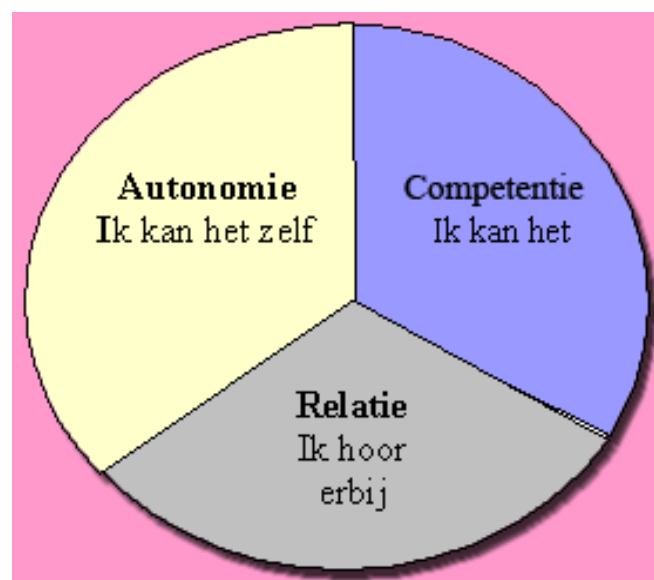
Hoe kan ambulante begeleiding leerlingen met een leerling gebonden financiering cluster 3 lichamelijk gehandicapt binnen het primair onderwijs ondersteunen in het oplossingsgericht benoemen van de eigen onderwijsbehoeften?

In dit onderzoek toon ik aan dat:

De inzet van het oplossingsgericht interview met foto's in combinatie met het gebruik van het praat & tekenschema leerlingen kan ondersteunen in het benoemen van onderwijsbehoeften.

Hierbij ben ik mij ervan bewust dat dit één van de mogelijkheden is om met leerlingen in gesprek te gaan over hun onderwijsbehoeften. Niet de enige. Ook realiseer ik mij dat de kleinschaligheid van het onderzoek niet leidt tot harde conclusies. Het zijn bevindingen die waardevol zijn om mee te nemen in eventueel verder onderzoek naar de samenwerking met leerlingen om behoeften te benoemen. Het praten, luisteren en samen schrijven en tekenen komt tegemoet aan de behoefte aan relatie: de leerling voelt dat hij ertoe doet. Hij vertelt en zijn woorden worden opgeschreven. Ik luister en vraag door op wat hij vertelt. Het bevestigt de samenwerking en het serieus nemen van de leerling. De startvraag: "Waar ben jij goed in?" appelleert aan de competenties van de leerling. Hij gaat wat rechter op zitten en glimlacht bij het benoemen van competenties en vaardigheden. Ik ga uit van de kracht, van wat goed gaat.

Autonomie: door het benoemen van wat goed gaat en te vragen wat nog meer kan helpen bevestig ik de leerling in zijn autonomie. Autonomie verwijst naar het gevoel onafhankelijk te zijn. Kinderen willen het gevoel hebben de dingen zelf te kunnen doen. Zelf kunnen beslissen, zelf keuzes maken. Dat kan alleen in een omgeving waarin de eigenheid van het kind gerespecteerd wordt. Een kind is er voor zichzelf, niet voor zijn ouders of voor de school. Het pedagogische antwoord hierop is het bieden van veiligheid, ruimte, begeleiding en ondersteuning en het waarborgen van de verbondenheid met de ander. Autonomie verwijst altijd naar relatie. (bron: www.hetking.org).

Figuur 3 Relatie-competentie-autonomie

Anderzijds kan ik me voorstellen dat deze ondersteuning met behulp van dit oplossingsgericht interview met foto's door collega's gezien wordt als een zeer tijdrovende bezigheid die onvoldoende extra resultaten oplevert vergeleken met de gangbare formulering van onderwijsbehoeften in het onderwijs, namelijk door leerkrachten eventueel in overleg met ouders. Hoewel de winst niet slechts

zit in de benoemde onderwijsbehoeften, maar daarnaast ook in het versterken van de basisbehoeften, ben ik me bewust van de werkdruk. Daarom heb ik mijn onderzoek gericht op ambulante begeleiding, terwijl het gesprek met de leerling in het ideale geval wordt gevoerd door de leerkracht of intern begeleider.

(ON)BEGREPEN

DOOR JAN BEIJERS
DOCENT FONTYS HOGESCHOOL KIND & EDUCATIE

Hoofdstuk 6 Evaluatie en reflectie

Dit hoofdstuk geeft een terugblik op het onderzoek. Hoe kijk ik terug op het proces van onderzoeksactiviteiten (zie bijlage 10) en hoe kijk ik terug op het onderzoek doen en wat het mij heeft gebracht als persoon in relatie tot mijn triade?

6.1 Wat heeft dit onderzoek mij geleverd?

Veel nieuwe ervaringen in praten met kinderen en écht luisteren

Het afnemen van het oplossingsgericht foto interview heb ik met veel plezier gedaan. Het ligt dicht bij mijn persoonlijke ontwikkelbehoefte om met leerlingen te communiceren op een manier die ervoor zorgt dat de informatie echt vanuit de leerling komt en niet vanuit mijn ideeën, inzichten en aannames. Met de nieuwe kennis over oplossingsgericht communiceren en de overtuiging dat het belang van samenwerken met leerlingen steeds groter wordt naarmate verschillen tussen leerlingen toenemen in het onderwijs, voel ik een sterke ambitie om bij te dragen aan het ontwikkelen van een betere samenwerking met leerlingen.

Leerlingen gingen in vier van de vijf gevallen graag met mij mee. Ze spraken vrijuit en gaven mij de indruk dat ze plezier hadden in het interview(waarvan opnamen). Voor de leerling die zich wat terughoudend opstelde heb ik meer tijd genomen om het interview voor te bereiden. Ik heb in de klas met haar gewerkt aan haar taken en vragen gesteld over wat zij aan het doen was. Vervolgens heb ik verteld over dat ik ook nog aan het leren ben en dat ik daarvoor een onderzoek doe over praten met leerlingen. Toen ik vroeg of zij daaraan mee wilde werken, en dat ik ook meteen zou stoppen als ze het toch niet prettig vond, antwoordde zij bevestigend. Achteraf gezien was ik te gemakkelijk in mijn aanname dat alle kinderen gemakkelijk mee wilden werken omdat dat over het algemeen mijn ervaring is. Ik heb te weinig rekening gehouden met de mogelijkheid dat niet elk kind meteen met mij in gesprek wil. Dat voelde als een tegenslag op dat moment. Ik ben mij bewuster geworden van het belang om eerst te werken aan relatie en een goede sfeer om iets te mogen vragen, voordat ik mijn plan of idee introduceer.

Het praat- en tekenschema nam een belangrijke plaats in tijdens het interview. Bij elke leerling heb ik gevraagd of hij verder wilde schrijven en/of tekenen of dat ik dat zou doen. In vier gevallen koos de leerling ervoor dat ik schreef, in 1 geval hebben we allebei notities gemaakt en getekend. Ik heb steeds teruggekoppeld naar de leerling of wat ik noteerde klopte met hun antwoord.

Nu ik de data heb verwerkt voel ik sterk de behoefte om in gesprek te gaan met de betrokkenen over de uitkomsten. Ik ben enthousiast over de uitkomsten en wil dit graag delen met degenen die hebben meegewerkt aan dit onderzoek. Dit valt niet meer onder mijn onderzoeksactiviteiten maar is onderdeel van de terugkoppeling van resultaten aan participanten. Deze terugkoppeling vindt plaats in gesprekken die ik voer in het kader van mijn ambulante begeleiding. De leerling nodig ik hierbij ook uit om van gedachten te wisselen tijdens het gesprek. Het gebruik van de gestructureerde data en het ingevulde praat- en tekenschema zal naar mijn verwachting leiden tot een oplossingsgerichte en handelingsgerichte benadering van de komende begeleidingsperiode met meer aandacht voor de behoeften van de leerling.

Persoonlijke, theoretische en praktische ontwikkeling op het gebied van onderzoek doen

Onderzoek doen is een geheel nieuwe vaardigheid waar ik me de afgelopen twee jaar veel mee bezig heb gehouden. Ik heb geleerd waar een valide en betrouwbaar onderzoek aan moet voldoen. De hoorcolleges over onderzoek doen waren in het eerste jaar erg abstract. Een 'ver van mijn bed'

gevoel. De urgentie om me in mijn onderzoek te verdiepen kwam eigenlijk pas in januari van het tweede studiejaar. Na een overstap naar een andere werkplek waardoor ik ook mijn studieprogramma en onderzoeksonderwerp moest aanpassen, kreeg ik rond november meer zicht op wat ik zou kunnen onderzoeken. Een onderwerp waar mijn hart sneller van gaat kloppen, namelijk over samenwerken met leerlingen en echt luisteren naar wat zij nodig hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen. Dat heeft me geholpen om heel hard te gaan werken en mezelf de theorie en praktijk van onderzoeken eigen te maken. Daarbij heb ik veel steun gehad van mijn critical friends die in het onderzoeksproces al verder gevorderd waren. Het lezen van hun verslagen en de ontvangen feedback hebben mij zeer geholpen om de theorie om te zetten in concreet handelen. Het onderwerp van dit onderzoek heeft ervoor gezorgd dat ik gedreven was om er met collega's en ouders over te praten, hetgeen me heeft geholpen in mijn persoonlijke ontwikkeling in het luisteren naar anderen, en het inzetten van ieders inzichten om op mijn handelen te reflecteren.

6.2 Wat heb ik als onderzoeker geleerd?

Ik heb geleerd dat ik als onderzoeker goed moet weten wat mijn vraag is, wat ik ga doen om dat te onderzoeken, en dat ik daarin rekenschap neem van de ethische aspecten die horen bij onderzoek doen. Hoewel ik de ethische aspecten in eerste instantie vaag vond blijken ze een houvast te zijn geworden om mijn onderzoek goed uit te voeren en beschrijven. Gedurende het onderzoeksproces hebben ze steeds meer inhoud en betekenis voor me gekregen. Vooral het zorgvuldig zijn blijft een uitdaging: het terugkoppelen van onderzoeksresultaten, het reflecteren op eigen handelen en het gestructureerd weergeven van mijn onderzoek heeft ervoor gezorgd dat ik professioneler omga met de mensen met wie ik werk en met de verwerking en terugkoppeling van besproken onderwerpen (competentie 3,4,5,6, en 9: bijlage 11).

Ik weet nu ook, dat onderzoek doen een proces is van ideeën verzamelen, uitwerken en weer weggooien. Van schrijven en herschrijven. Van twijfelen en soms ineens zeker weten. Van persoonlijke groei op gebied van communicatie en de onderkant van mijn ijsberg, een grote toename van theoretische kennis waartussen verbanden en tegenstellingen worden ontdekt en een grote impact op mijn handelen als professional.

Het weten waarom ik handel zoals ik handel, en dat ik kan onderbouwen waarom ik doe wat ik doe is een groot goed. Net als het ontdekken van het 'leeg zijn' en oplossingsgericht werken, denken en praten.

Kortom; een rijk proces wat me veel heeft gebracht in elke punt van mijn triade. Maar ook een proces dat ik heb onderschat toen ik bij de start van onderzoek doen nadacht over een concreet probleem in mijn praktijk dat zou kunnen worden gebruikt als basis voor onderzoek. De reflectief onderzoekende houding heeft mij in zijn greep gekregen, en ik geniet er elke dag van!

6.3 Aanbevelingen voor andere onderzoekers

Kies een onderwerp waar je hart sneller van gaat kloppen! Dat geeft energie om door te blijven gaan met alles wat met onderzoeken te maken heeft; echt niet allemaal even leuk.

Lees de theorie herhaaldelijk. Pak het boek erbij en zoek nog een ander boek dat mogelijk beter bij jou past waarin de theorie net weer anders wordt beschreven.

Maak je onderwerp klein en blijf jezelf steeds afvragen: "Is wat ik nu bedenk relevant om mijn onderzoeksvraag te beantwoorden?"

Weet van jezelf hoe jij leert en werkt. Wat werkt voor jou?

Voor mij is dat het volgende, maar....iedereen is anders.

Praat over alles wat je bedenkt; uit uitwisseling komen steeds nieuwe invalshoeken en kritische vragen. Gebruik je critical friends en iedereen die geïnteresseerd is in je onderwerp om te delen en van gedachten te wisselen.

Stel deadlines; dat heeft mij enorm geholpen om steeds weer scherp te zijn op wat ik aan het doen was en wat daarvoor nodig was.

Verdeel het onderzoek doen in concrete stappen en (nog belangrijker) beloon jezelf als je een stap verder bent gekomen; als een hoofdstuk is ingeleverd voor feedback is dat alweer een stap verder in je proces.

En voor je het weet zet je, na twee jaar heel hard studeren, een punt achter hoofdstuk 6.

Nawoord

In de afgelopen twee jaren van studie heb ik vaak moeten kiezen.
Het viel niet mee om een balans te houden tussen gezin, werk en studie.
Om nog maar te zwijgen over ruimte voor hobby's en sociale contacten.
Ik heb mijn best gedaan om mijn energie te verdelen tussen iedereen en alles wat me lief is.

Dank ben ik verschuldigd aan Marcel, Janne en Imme.
Zij hebben genoeg moeten nemen met een vrouw en moeder die vaak weg was en eenmaal thuis ook weer met haar neus in de boeken zat en aan de computer.
Vanaf nu kunnen Janne en Imme weer uitgebreid SIMS spelen op de computer ;-)

Dank ook aan mijn critical friends Mariëlle en Karin, maar ook collega's, familie en vriendinnen voor alle belangstelling, feedback en opbeurende woorden.
Tenslotte bedank ik Tineke voor het oplossingsgerichte virus waarmee zij mij succesvol heeft besmet.

Literatuurlijst

- Aanen-Zilvold, E. & Bulterman-Bos, J.(2013). Identificatie van onderwijsbehoeften met behulp van kindgesprekken. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 52, 57-66.
- Cauffman, L. & Dijk, D.J. van (2010). *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Boom Lemme uitgevers. Den Haag.
- Clijsen, A., Lange, S. de, Leenders, Y. de, Pameijer, N., Spaans, G. (2006). *Afstemming begrippen in de onderwijszorg*. Weer samen naar school.
- Clijsen, A., Lange, S. de en Gijzen, W.(2007). *Handreiking 1- zorgroute voor leerkrachten en intern begeleiders in het primair onderwijs*. WSNS- plus/KPC groep. 's Hertogenbosch.
- De Lange, R., Schuman, L., Montesano Montessori, N.(2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant.
- Delfos, M. (2000). *Luister je wel naar mij. Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar*. Amsterdam; SWP Publishers.
- Delfos, M. (2005). *Ik heb ook wat te vertellen. Communiceren met pubers en adolescenten*. Amsterdam: SWP Publishers.
- Duijse, M. van, Hoogerwerf, E., Hoop, A. de (2011). Zorgleerling formuleert eigen hulpvraag via Foto Interview. *Tijdschrift voor Remedial Teaching* 2011/1 14-17.
- Gijzen, W. & Pameijer, N. (2009) Handelingsgericht integraal indiceren. *Tijdschrift voor orthopedagogiek*, 48.
- Greven, L. & Timmerhuis, A.(2008). *Passend onderwijs; kansen in beeld*. Utrecht: Sardes.
- Jacobs, G. (2010). *Professionele waarden in kritische dialoog*. Tilburg.
- Jong, P. de & Berg, I.K. (2001). *De kracht van oplossingen. Handwijzer voor oplossingsgerichte gesprekstherapie*. Paerson Assessment and Information B.V. Amsterdam.
- Kayser, D.(2010). *Oplossingsgericht begeleiden. Basisboek voor het primair onderwijs*. Bussum: Coutinho.
- Kienhuis, J. (2009). Oplossingsgericht werken in uw klas. *In zorgbreed*, nr. 23, p. 2-6.
- Kincheloe, J.L.(1991). *Teachers as researchers: Qualitative Inquiry as a Path to Empowerment*. London: Falmer.
- Ludeke, W. (2012). *Referentiekader passend onderwijs eindversie*. Verkregen via website http://www.kennisnet.nl/fileadmin/contentelementen/kennisnet/Bestanden_Hans/referentiekader_passend_onderwijs_eindversie_210220121.pdf op 20-05-2013

- Miedema, I. (2012). *Indiceren en arrangeren- met organisatiemodel IVO Passend Onderwijs*. M&O- groep. 's Hertogenbosch.
- Pameijer, N. & Beukering, T. van (2006). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de intern begeleider. Samen met leraar, ouders en kind aan de slag*. Acco, Leuven/Voorburg.
- Pameijer, N. & Beukering, T. van & Lange, S. de (2009). *Handelingsgericht werken : een handreiking voor het schoolteam. Samen met collega's, leerlingen en ouders aan de slag*. Acco, Leuven/Den Haag.
- Polatajko, H. & Mandich, A. (2004). *Enabling Occupation of children: The Cognitive Oriëntation to daily Occupational Performance (CO-OP) Approach*. Ottawa, Ontario, COAT Publications ACE.
- Ponte, P. (2006). *Onderwijs van eigen makelij: Procesboek actieonderzoek in scholen en opleidingen*. Baarn: Nelissen
- Prins, P. & Braet, C. (2008). *Handboek klinische ontwikkelingspsychologie: over aanleg, omgeving en verandering*. Houten : BSVL.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2009). Promoting self-determined school engagement: Motivation, learning, and well-being. In K. R. Wentzel & A. Wigfield (Eds.), *Handbook on motivation at school* (pp. 171-196). New York: Routledge.

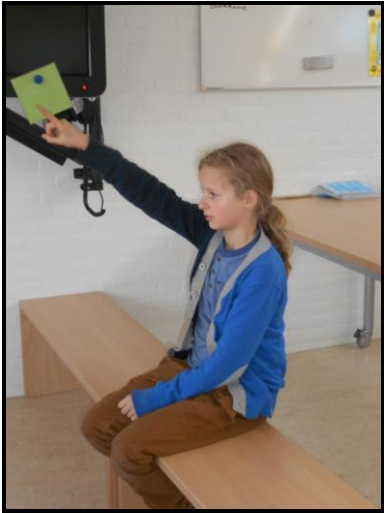
Geraadpleegde websites:

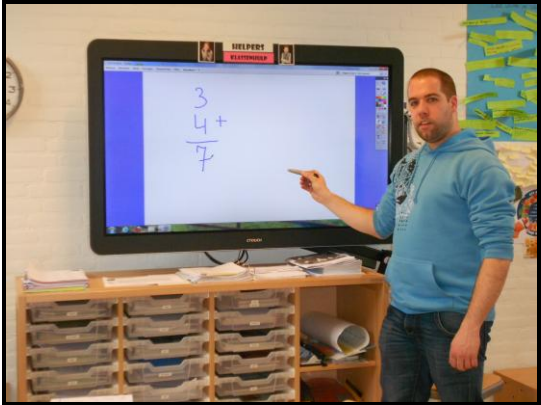
- <http://hetkind.org/2012/11/25/over-het-werk-van-luc-stevens-de-behoefte-aan-relatie-competentie-en-autonomie/>
- www.kpcgroep.nl/.../OGW_3d_Verzamellijst_onderwijsbehoeften
- <http://www.recmiddenbrabant.nl/images/stories/Flyers/fotointerview.pdf>

Illustraties:

- **figuur 1: Piramide van Maslow**
verkregen via: <http://www.marketingrulz.nl/2012/11/maslow-revival.html>
- **figuur 2: De zeven stappen dans**
verkregen via http://www.dickjvandijk.nl/wat_is_oplossingsgericht.htm
- **figuur 3: Relatie, competentie en autonomie**
verkregen via: <http://hetkind.org/2012/11/25/over-het-werk-van-luc-stevens-de-behoefte-aan-relatie-competentie-en-autonomie/>

Bijlage 1 Foto's en vragen om onderwijsbehoeften te formuleren

Veld 1 aandacht en tijd 	Helpende vragen Wie en wat heb je nodig om goed te kunnen leren? Denk bijvoorbeeld aan: - Een extra juf in de klas - Een extra juf buiten de klas - Een medeleerling in de klas (maatjeswerk) - Een medeleerling buiten de klas - Extra tijd om aan mijn opdrachten te werken - Een extra instructiemoment
Veld 2 materialen 	Helpende vragen Welke spullen helpen je om goed te kunnen leren? Denk bijvoorbeeld aan: - Schrijfmaterialen - Koptelefoon (met muziek of juist dempend) - Rekenmachine - Kaart met afspraken - Kladblok - Computer - Ondersteunende pictogrammen
Veld 3 ruimte 	Helpende vragen Wat is in de ruimte op school belangrijk voor jou om goed te kunnen leren? Denk bijvoorbeeld aan: - Een ruimte waar het helemaal stil is - Een plek dicht bij de leerkracht - Een werkplek met schotten - Een tafel met ruimte voor al mijn spullen - Een werkplek dicht bij het raam - Een plek buiten de klas om rust te vinden
Veld 4 expertise	Helpende vragen

	Wat moet de leerkracht goed weten en kunnen zodat jij goed kan leren? Denk bijvoorbeeld aan: Veel weten over ASS/DCD/ADHD...enz Goed zijn in luisteren naar mij Extra duidelijk praten Veel verstand van
Veld 5 externe ondersteuning 	Helpende vragen Welke ondersteuning kunnen mensen van buiten school nog geven zodat jij goed kunt leren? Denk bijvoorbeeld aan: Fysiotherapie-ergotherapie Praathulp Logopedie Een buddy om activiteiten mee te ondernemen

Instructies voor afname:

- De 5 losse geplastificeerde foto's dienen als uitnodigende illustratie om de leerling te laten vertellen over wat hij nodig heeft om goed te kunnen leren.
- De helpende vragen zijn voorbeelden. Ze hoeven niet allemaal gesteld te worden maar dienen als aanzet om te praten en vragen te stellen die passen bij de betreffende leerling en in het betreffende gesprek.
- De leerling dient ruimte te voelen om zelf andere behoeften te benoemen. Het is niet de bedoeling dat leerlingen een keuze moeten maken uit de gestelde voorbeelden.
- De antwoorden worden, liefst door de leerling zelf of door de begeleider genoteerd en getekend in het betreffende veld op het notitieblad : "Praat & tekenschema onderwijsbehoeften" (zie bijlage).
- Om validiteit te vergroten kan het interview op video worden opgenomen

Bijlage 2 Praat & tekenschema onderwijsbehoeften

Toelichting op Praat & tekenschema onderwijsbehoeften

Zorg dat je goed voorbereid bent en de volgende **materialen** klaar hebt liggen:

- Verschillende kleuren potlood en/of viltstiften
- Kopie van Praat & tekenschema onderwijsbehoeften op A3 formaat
- Eventueel opnameapparatuur

Zorg voor een **ruimte** waar je rustig met de leerling kunt zitten.

Organiseer voldoende **tijd**. Een half uur is de richtlijn.

Neem liever naast elkaar plaats in een hoek van 90° dan tegenover elkaar; zo kun je prettiger samen het schema invullen.

Maak contact door eerst even te praten over een gebeurtenis in de klas of over een actuele situatie.

Laat zien wat je gebruikt bij het interview (formulieren/opnamemateriaal) zodat de leerling weet waar jullie samen mee bezig zijn; het moet transparant zijn.

Leg uit dat je graag met de leerling wilt praten over wat hij/zij allemaal nodig heeft om goed te kunnen werken en leren, en dat je het juist belangrijk vindt om dat van hem/haar te horen.

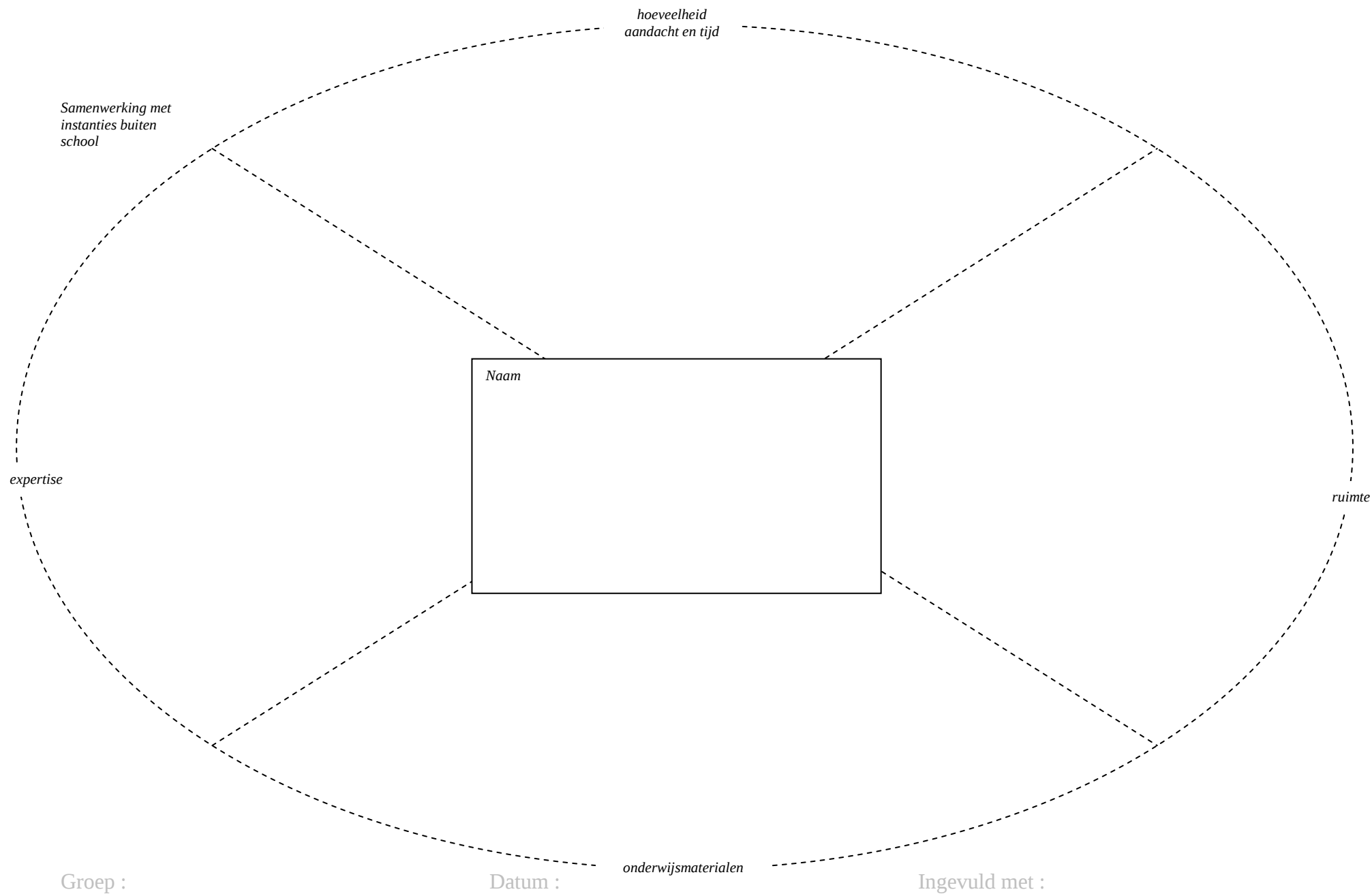
Dat je daarom samen gaat praten en tekenen/schrijven. (Door het samen invullen van het schema ziet de leerling dat je naar hem luistert en serieus neemt wat hij je vertelt).

Gebruik de vragen om de verschillende behoeften duidelijk te krijgen. (Volg niet de hele lijst van boven naar beneden, maar probeer ze mee te nemen in een gesprek waarin je voornamelijk luistert naar wat de leerling vertelt en tekent wat je hoort. Gebruik ook formuleringen die passen bij de leeftijd van de leerling)

Schat in waar de behoeften globaal kunnen worden geplaatst in het schema.

De vijf velden van IVO, (Indicatiestelling vanuit onderwijsbehoefte), worden op deze manier met de leerling samen ingevuld:

- Hoeveelheid aandacht en tijd
Hoeveel extra tijd is er nodig/welke eisen moeten we stellen aan het aantal handen in de klas/groepsgrootte/is hulp binnen of buiten de klas wenselijk/individueel of met een groepje
- Onderwijsmateriaal
Welke onderwijsmaterialen zijn nodig, bijvoorbeeld meubilair/schijfmateriaal/extra computer/verrijkende of remediërende leerstof...
- Ruimte
Welke aanpassingen in de klas, in en om het gebouw zijn nodig
- Expertise
Welke teamexpertise is nodig en welke specialistische expertise met welke intensiteit
- Samenwerking met andere instanties
Samenwerking op welke instanties en met welke intensiteit is nodig?

Bijlage 3 Vragenlijst voor ouders & leerkracht

Naam: _____

Naam kind: _____

Datum: _____

Fijn dat jullie meewerken aan mijn onderzoek.

Ik wil jullie vragen in onderstaande vragenlijst in te vullen wat **volgens jullie** de onderwijsbehoeften van jullie kind zijn. De onderwijsbehoeften zijn verdeeld over 5 gebieden en in de kolom onder de hoofdvraag staan helpende vragen om tot formulering van onderwijsbehoeften te komen. Voor de duidelijkheid; het is niet de bedoeling om te bedenken wat jullie kind volgens jullie gaat antwoorden.

Aandacht en tijd

Wie en wat heeft deze leerling nodig om goed te kunnen leren?

Denk bijvoorbeeld aan:

Een extra juf in de klas

Een extra juf buiten de klas

Een medeleerling in de klas (maatjeswerk)

Een medeleerling buiten de klas

Extra tijd om aan opdrachten te werken

Een extra instructiemoment

Enz.

Antwoord

Materialen

Welke spullen helpen deze leerling om goed te kunnen leren?

Denk bijvoorbeeld aan:

Schrijfmaterialen

Koptelefoon (met muziek of juist dempend)

Rekenmachine

Kaart met afspraken

Kladblok

Computer

Ondersteunende pictogrammen

Antwoord

Ruimte

Wat is in de ruimte op school belangrijk voor deze leerling om goed te kunnen leren?

Denk bijvoorbeeld aan:

Een ruimte waar het helemaal stil is

Een plek dicht bij de leerkracht

Een werkplek met schotten

Een tafel met ruimte voor al mijn spullen

Een werkplek dicht bij het raam

Een plek buiten de klas om rust te vinden

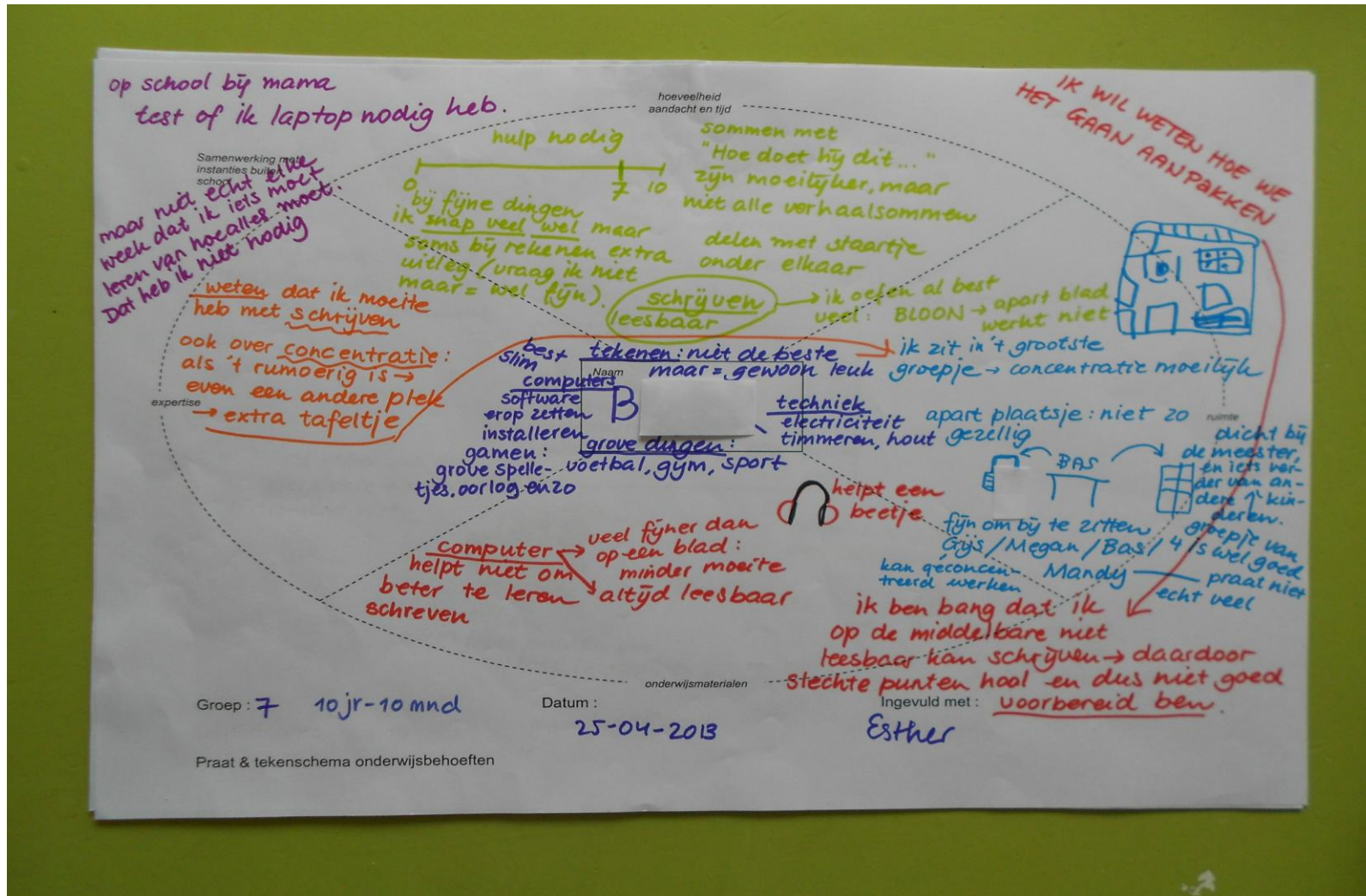
Enz.

Antwoord
Expertise
Wat moet de leerkracht goed weten en kunnen zodat deze leerling goed kan leren? Denk bijvoorbeeld aan: Veel weten over spierziekten, belastbaarheid, DCD...enz Goed zijn in luisteren Extra duidelijk praten Veel verstand hebben van Enz.
Antwoord
Externe ondersteuning
Welke ondersteuning kunnen mensen van buiten school nog geven zodat deze leerling goed kan leren? Denk bijvoorbeeld aan: Fysiotherapie-ergotherapie Praathulp Logopedie Een buddy om activiteiten mee te ondernemen Enz.
Antwoord
Zijn er nog aanvullende opmerkingen met betrekking tot de onderwijsbehoeften van deze leerling of de vragenlijst in het algemeen?

Bedankt voor de medewerking!

Esther van de Pas

Bijlage 4 Ingevuld praat & tekenschema onderwijsbehoeften

Bijlage 5 Tabel leerling/leerkracht/ouders + data interpretatie

Leerling B / Jongen /Groep 7 / 10 jr-10mnd Ik ben goed in grove dingen: voetbal,gym en sport. Tekenen,daar ben ik niet de beste in maar dat =gewoon leuk. Techniek kan ik goed: met elektriciteit, timmeren en hout. Ik ben ook goed in computers; software erop zetten, installeren,gamen (wel grove spelletjes, oorlog enzo). Ik ben best slim.			
	Leerling	Leerkracht	Ouders
Aandacht en tijd	- Op een schaal over <u>hulp nodig:</u> 0-----7-----10 <u>Vooral bij fijne (motorische) dingen.</u> - Ik snap veel wel, maar soms bij rekenen extra uitleg. Dat vraag ik niet, maar is wel fijn. - Sommen van "Hoe doet hij dit...?" zijn moeilijker, maar niet alle verhaal sommen zijn moeilijk. - Nog wel moeilijk: <u>delen met een staartje en onder elkaar sommen.</u> - Schrijven; dat het leesbaar is. Ik oefen al best veel met Bloon op een apart blad, maar dat werkt niet.	Een <u>medeleerling in de klas (maatjeswerk)</u> Een <u>computer</u> waarop hij taalwerk en spellingswerk kan verwerken Een <u>duidelijk systeem</u> waarmee hij zijn werk kan sorteren en opruimen <u>Extra aandacht om samen zijn zelfstandig werk in te plannen</u>	een <u>extra instructiemoment net voor B aan het werk gaat</u> om hem op weg te helpen, waar hij begint en niet alles door elkaar komt. <u>begeleiden bij zijn manier van schrijven</u>
Materialen	<u>Computer</u> is veel fijner dan op een blad: het kost veel minder moeite, en het is altijd leesbaar. - Werken op de computer helpt niet om beter te leren schrijven. - Een <u>koptelefoon</u> helpt een beetje	<u>Een koptelefoon</u> zodat hij geen prikkels van buitenaf krijgt <u>Computer</u> <u>Rekenmachine</u> <u>Kaart met duidelijke afspraken</u> (niet op het gebied van regels m.b.t. orde)	<u>Een computer</u> ivm schrijven en event <u>schrijfmateriaal</u>. <u>Beertjes methode</u> om herinnert te worden aan zijn manier van werken, vooral het plannen van zijn werk.

Ruimte	- Ik zit in het grootste groepje en dat is moeilijk met concentratie. <u>Een apart plekje is goed voor het werken</u> maar niet gezellig. Bijvoorbeeld tussen de computers en mijn groepje, maar dan hoor ik nog veel van de computers en mijn groepje. <u>G.is fijn om bij te zitten</u>. Die kan geconcentreerd werken en is ook gezellig want dat is mijn vriend. En M en M kunnen ook goed werken want die praat niet echt veel. <u>Een plek dicht bij de meester en iets verder van de andere groepjes af.</u> <u>Een groepje van 4 is wel goed.</u> Dat is rustiger dan 6.	<u>Een tafel met ruimte voor al mijn spullen</u> (Eventueel) <u>een ruimte waar het helemaal stil is</u>	<u>Voldoende ruimte voor al zijn spullen</u> en een <u>apart plekje in de klas waar de spullen/boeken netjes kunnen staan of liggen</u> . Zodat het in zijn laatje overzichtelijk blijft. Doordat B snel afgeleid is, is een <u>rustig plekje</u> wel fijn, maar niet altijd noodzakelijke
Expertise	<u>Weten dat ik moeite heb met schrijven.</u> - En ook <u>over concentratie: dat als het rumoerig is dat ik dan naar een extra tafeltje mag.</u>	<u>Meer weten over DCD</u> <u>Duidelijk klassenmanagement</u>	<u>Korte duidelijke instructie</u> voordat hij aan het werk gaat om hem op weg te helpen om te beginnen, anders "droomt" B weg. <u>Luisteren</u>
Externe samenwerking	- Ik doe bij mama op school weleens een test of ik een laptop nodig heb. - Ik heb <u>niet elke week echt nodig</u> dat ik iets moet leren van hoe alles moet. Dat heb ik niet nodig denk ik. <u>Ik wil weten hoe we het gaan</u>	<u>Een maatje om samen mee te plannen</u> <u>Ergotherapie vanwege fijne motoriek</u>	Eventueel <u>ergo</u> , om te ondersteunen in de dagelijkse dingen om daar voor hem <u>structuur in te brengen</u> .

	<u>aanpakken</u> . Ik ben bang dat ik op de middelbare niet leesbaar kan schrijven, dat ik daardoor slechte punten haal en dus niet goed voorbereid ben straks.		
Overige opmerkingen		B is een jongen die naar mijn idee behoefte heeft aan het inplannen van zijn werk en het krijgen van inzicht in zijn werk. Daarnaast heeft B behoefte aan hulpmiddelen, zoals een computer, die het negatieve beeld van zijn schrijfvaardigheid wegnemen en waardoor B meer positieve ervaringen opdoet.	

Leerling J meisje / groep 4 / 8 jr-1mnd

Ik ben goed in gym en rekenen en knutselen. En knuffelen met mama, N (de poes) en V.

	Leerling	Leerkracht	Ouders
Aandacht en tijd	- Bij rekenen en taakkaart de <u>dobbelsteen met het vraagteken</u>. Die zet ik neer en dan werk ik verder aan wat ik wel weet. - Ik heb soms vragen als ik de opdracht lees die er boven staat maar 't dan nog niet snap <u>Dat de juf luistert en zegt "Ik snap 't dat dat niet lukt"</u>. <u>Buiten de klas</u> kan ik dingen ook extra oefenen , <u>bijvoorbeeld klokkijken</u>. <u>Dat ik minder hoef te doen</u>	- Een juf buiten de klas lijkt me erg fijn omdat ze daar echt even <u>haar verhaal kwijt kan</u>. Dan is hier ruim de tijd voor. Hier zou ze dan ook meer uit haar foto interview kunnen aanpakken. - Het <u>leren ontspannen</u> is ook belangrijk om wekelijks buiten de klas te kunnen doen. <u>Extra tijd bij het schrijven van</u>	J kan echt al heel erg goed leren blijkt. Gelukkig ☺ Wat J nodig heeft om haar werk goed te kunnen blijven uitvoeren is <u>overzicht, weten wat er van haar verlangt wordt en in welk tijdsbestek, dit ook visueel maken</u> (taakkaart is fijn). En ook <u>letterlijk overzicht</u>, ze ziet graag wat de klas om haar heen doet, maar zonder hierdoor

		opdrachten is denk ik fijn voor haar zodat ze dit niet gehaast hoeft te doen. - Ik denk dat het belangrijk is om <u>regelmatig langs te lopen bij Janne.</u> <u>goed te kunnen luisteren</u>	gehinderd/afgeleid te worden. <u>Aangepaste hoeveelheden helpt haar ook wat langer te kunnen volhouden.</u> De <u>afwisseling in schrijven/ typen en mondelinge opdrachten.</u> J heeft het nodig <u>dat haar grenzen mee bewaakt worden.</u> Van de ene kant omdat ze pas 8 is en van de andere kant omdat J snel over haar grenzen gaat. Begrens haar niet door te zeggen “stop”, of “dit mag niet”, maar <u>ga het gesprek aan zodat ze zelf leert begrijpen wat ze voelt.</u> <u>Leg uit dat de dag nog meer in petto heeft of gewoon wat wel en niet goed voor haar is en waaraan je dat ziet bijvoorbeeld.</u> <u>Ga op een drukke dag ook van te voren het gesprek aan en spreek af hoe dit er voor J het beste uit kan zien.</u> Of dit door een extra juf in of buiten de klas gebeuren moet kunnen we niet inschatten. <u>Zet het aangepast meubilair goed in en blijf denken aan de momenten dat J niet in de klas of kring zit.</u> Ook daarbuiten je ten alle tijden <u>je bewust zijn van het feit of iets voor J te belastend is.</u>
--	--	--	--

			J heeft <u>extra stimulans / controle</u> nodig om aangepast schrijfgerei te blijven gebruiken en ook goed te gebruiken.
Materialen	- Ik heb zo'n ding in mijn tafel om spullen in te steken maar dat is niet zo fijn. Als er iemand langs loopt vallen mijn boeken er steeds uit. <u>Een la is denk ik fijner.</u> <u>Een koptelefoon</u> is fijn omdat er dan minder geluid is en dan kan ik beter nadenken	- Ik denk vooral aan <u>hulpmiddelen voor het schrijven</u>. Ze geeft aan dat ze te hard drukt en niet goed kan gummen waardoor het vaak wat onleesbaar wordt. - Hiernaast lijkt de <u>computer</u> erg te helpen omdat ze dan volledig op de opdracht kan concentreren ipv haar schrijfmotoriek.	J heeft <u>aangepast schrijfgerei</u>. (Stabilo en grote grip) Dit is door de ergotherapeut aangemeten en hier staan wij achter. J heeft extra stimulans / controle nodig om deze te blijven gebruiken en ook goed te gebruiken. Het heeft geen zin dat ze aangepast schrijfgerei heeft en nog te hard op het potlood drukt bedoel ik. Dit zie ik thuis gebeuren, gebeurde bij de ergo en ik zie haar schrijfwerk regelmatig dik en donkergrijs thuiskomen. Dit geeft een overbelasting op haar vingers. Hier dient dus aandacht voor te zijn. Denk ook aan kleuren! Ze wisselt nu door zelf een grote grip steeds op een andere kleur potlood te doen. <u>Zijn er geen kleurtjes voor haar aangepast??</u> Een <u>aangepaste schrijfgrootte</u> ivm het anders minder lang kunnen volhouden van de schrijfoopdracht. Op den duur heeft J <u>een Laptop</u> nodig om haar schoolwerk op te doen in de afwisseling die ze nodig heeft en het

			tempo te kunnen blijven volgen. Dit verwachten wij tenminste. J heeft natuurlijk <u>aangepast meubilair</u> en ook hier staan wij achter. J is erg snel afgeleid en hoort en ziet alles, dus wil je J extra uitdagen (wat uit haar leerresultaten blijkt dat kan) zul je haar misschien inderdaad moeten gaan afzonderen dmv <u>een koptelefoon</u>.
Ruimte	Een <u>plek verder van de computers</u>. Dat geluid is niet fijn; dat kinderen heel hard op de toetsen rammelen. Dan denk ik “Gaaf ie niet kapot?” en dan kijk ik steeds.	<u>Genoeg ruimte voor haar in de klas</u> om haar lijf te kunnen laten <u>ontspannen</u> zoals de zitzak of de stoel die vanuit thuis mee is genomen. - Een <u>werkplek waar ze haar spullen goed op kan bergen</u>, lijkt me ook fijn voor haar. Ze moet nu helemaal over haar tafel heen gaan hangen om haar boeken te kunnen pakken aan de zijkant van haar tafel.	J haar bewegings cirkel is groter dan bij een ander kind en ze neemt dus letterlijk meer ruimte in. Dit ook door het aangepaste meubilair in de klas en de kring. Zet haar dus niet in een kruimelig hoekje hiermee, maar <u>geef haar de ruimte die ze nodig heeft</u>. J is erg snel afgeleid en hoort en ziet alles, dus wil je J extra uitdagen (wat uit haar leerresultaten blijkt dat kan) zul je haar misschien inderdaad moeten gaan afzonderen dmv een koptelefoon. Of een <u>rustigere plek in de klas</u>. Nu zit ze tussen de keuken, instructietafel en de pc's. Misschien kan dat rustiger?? We hopen dus op school dat er meer uitdaging komt! J kan nu haar (schrijf)spullen niet kwijt in haar kastje en heeft dit dus op haar tafel liggen. Dit is dus niet

			ideaal. <u>Ze heeft de ruimte nodig om te werken.</u> En hoe werkt dat straks eventueel met een laptop?? Omdat J snel is afgeleid en je haar dus in de gaten “moet” houden is het dus raadzaam haar juist <u>niet te veel af te zonderen van de juf.</u>
Expertise	- De juf moet <u>weten dat ik iets met mijn spieren heb en dat ik snel moe wordt</u> - De juf moet <u>me niet teveel laten schrijven</u>; dan gaat mijn hand moe worden en pijn doen	- Hierbij <u>goed te kunnen luisteren.</u> - Als leerkracht moet je denk ik ook veel <u>begrip tonen</u> voor haar pijnen die ze aangeeft en haar <u>mee laten denken</u> wat we daarmee kunnen. <u>Gesprekjes tussendoor</u> over van alles en nog wat lijkt ze ook erg graag te hebben.	De leerkracht moet <u>open staan voor wat J laat zien.</u> Dit omdat er geen harde diagnose gesteld is, maar J wel haar beperkingen laat zien. Dus ik kan me voorstellen dat de leerkracht die J heeft zich zou kunnen <u>verdiepen in spierkrachtvermindering, belastbaarheid.</u> Hoe? Misschien een middag / ochtend op de mytylschool kijken bij soortgelijke kinderen?? (ik roep maar wat😊) Wij denken dat je dan J beter begrijpt en eerder ziet wat J nodig heeft. J geeft namelijk zelf woordelijk niet snel aan of het gaat of niet. Wat wel belangrijk is is dat <u>iedereen op de hoogte moet zijn van wat je met J probeert te behalen en hoe.</u> Dit om op één lijn t blijven zitten.

Externe samenwerking	• <u>Fysio hoeft niet meer...</u>ik vind het leuk én jammer dat ik niet meer mag. Dan kan ik 2x afspreken . Maar fysio was ook leuk • <u>Kleren uitkiezen vind ik moeilijk</u> omdat ik zoveel kleren heb. Mama helpt mij daarmee	• <u>Fysiotherapie/ergotherapie</u> om te kunnen zien wat Janne's lijf aan kan. Eventueel ook wat spierkracht opbouwen. Daarnaast letterlijk het inoefenen van handelingen als vangen, gooien enz. • Daarnaast misschien een <u>ontspanningscoach</u> (yoga of iets dergelijks)	Wij denken niet dat er iets buiten school moet gebeuren in de ondersteunende zin dat als doel heeft J dat J goed kan blijven leren op school. <u>J moet 24-7 kunnen blijven functioneren.</u> Wat wij als ouders nu aangeven dat ze op school nodig heeft heeft ze ook daarbuiten nodig. Dit heeft een wisselwerking op elkaar. Als ze op school vaak en veel over haar grenzen is gegaan is ze heel moe thuis en is ze weinig actief mee. Dit geldt natuurlijk ook andersom. Onze mening is namelijk dat J met veel mensen om haar heen in de afgelopen 2 jaar van haar onkunnen is uitgegaan en wat er niet werkt, etc. Dus komen er aanpassingen op het normale. Logisch, zo werkt het in Nederland. Maar er zijn ook dingen die J heel goed kan misschien wel op haar tempo. Zou leuk zijn als ze hiermee in aanraking kwam. Misschien wel met "<u>lotgenoten</u>"?? Er is ook met een speltherapeut gepraat door J om te kijken of er ook tussen haar oren problemen waren. (ze had vaak last van driftbuien, boos en verdrietig)
-----------------------------	--	--	--

			Bleek dat ze een normaal kind van 7 was die soms woordelijk iets te intelligent uit de hoek kwam. Dit blijft fascinerend en men ziet dit dan ook eerder als een probleem, dan een gave... Jammer.
--	--	--	---

Leerling LG / meisje / 11 jr-1 mnd/ Groep 6

**Ik ben goed in rekenen.
Anderen helpen past bij mij, en voor anderen opkomen.**

	Leerling	Leerkracht	Ouders
Aandacht en tijd	- Ik vind het fijn als ik aan het begin van de les met de juf of meester <u>afspraken kan maken</u> <u>Dat ik mag uitleggen en vertellen</u> dat ik last heb van mijn motoriek en met sommige dingen moeite heb - Met het ? op de dobbelsteen: dan kan ik mijn vraag duidelijk stellen en blijven ze zitten tot je t snapt ook al heb je nog meer vragen> <u>ze nemen fijn de tijd</u> - En het ! op de dobbelsteen> dat niet iedereen gaat lopen als er iets af is. <u>Dan blijven ze zitten en is het rustiger in de klas.</u> - En met <u>veel kinderen om me heen om mij te helpen</u> (met schrijven of	Een <u>medeleerling in de klas waarmee zij samen kan werken</u>. Daarnaast is het werktempo erg goed en weet ze binnen de afgesproken tijd meestal haar werk af te krijgen. <u>Afspraken maken over haar werk</u> en dit ook veelvuldig controleren. Het is aan te raden om LG regelmatig wat <u>extra tijd te geven om bij te werken</u>. Samenwerken gaat in principe goed maar soms kost dit nu eenmaal meer tijd. De instructies volgt ze prima.	<u>Regelmaat en structuur</u> <u>Maatjeswerk</u> <u>Coachende rol extra begeleiding buiten de leerkracht</u>

	<u>een vraag soms)</u>		
Materialen	• <u>Koptelefoon</u>: als het druk is in de klas • De <u>computer</u> helpt> dan hoef ik niet zoveel te schrijven • Mijn <u>tafel is groot</u> en kan omhoog en heeft veel laatjes • Een <u>tangle</u> om te friemelen (dat is niet voor schut) • <u>Kladblok</u> is fijn> dan heb ik meer ruimte om te schrijven. En ik kan een blaadje afscheuren en dan wordt het niet rommelig net als in een oefenschrift • <u>Schaar die automatisch open gaat</u>	Een <u>aangepaste tafel</u> zodat ze in een juiste houding kan werken. De <u>tafel moet groot genoeg zijn</u> zodat hij voldoet aan de benodigde ruimte voor LG. Het <u>gebruik van de laptop</u> is voor LG van belang. Ze kan niet alles schrijven en mag dus gebruik maken van de laptop wanneer zij dit nodig acht. Ze neemt de laptop niet altijd ter handen, maar met wat motivatie helpt dit haar wel echt op weg. Het neemt een hoop druk voor haar weg.	<u>Ruime tafel</u> <u>Laptop</u> <u>Grote bladen</u> <u>afsprakenkaart</u>
Ruimte	• Buiten: dat ze <u>rekening met mij houden</u> met voetbal. Dat ze het niet erg vinden als het niet lukt, maar <u>dat ze juichen als ik iets goed doe</u> • <u>Op een bankje in de kring wil ik</u> (niet op een stoel; dan zit ik er niet echt bij). Misschien kan ik wisselen met D.? • <u>Dicht bij het bord</u> vind ik fijn • <u>Licht</u> is fijn • Laptop is niet zo fijn. Die past niet op mijn tafel en anders moet ik de tafel steeds omhoog en omlaag doen. Misschien een <u>andere plek voor de</u>	Een <u>plek om rustig te werken</u> is prettig zodat ze ook in rust kan samenwerken zonder dat andere leerlingen er last van hebben.	<u>Veilige tafel ivm laptop(uit het zicht, niet in de drukte)</u> <u>Ruime opzet van tafels</u> <u>Veel licht</u> <u>Creatieve/ontspan ruimte</u>

	<u>laptop?</u>		
Expertise	- Een juf of meester die een <u>beetje weet wat DCD is; wat het inhoudt</u> dat ik heel veel moeite heb met schrijven en er moe van word en er weinig energie door heb om andere dingen te doen. > dat ze dat ook goed <u>uitleggen</u> als er een invaller komt, want daar heb ik moeite mee - Een meester <u>die mij zelf helpt met schrijven</u> (dat hij dat voor mij doet)	Ik moet <u>kennis hebben van haar problematiek.</u> <u>Goed luisteren</u> naar haar onderwijsbehoeften en <u>duidelijk communiceren</u> met LG.	Er moet voor de leerkracht <u>back-up zijn van specialisten</u> ivm met de mogelijkheden en de onmogelijkheden van LG. <u>Rust hebben in zijn baan</u>
Externe samenwerking	<u>Mama helpt mij met schrijven</u> en dingen die ik niet kan (bijvoorbeeld make up dingen). Van haar <u>hoef ik niks te doen wat ik niet kan.</u> <u>Fitkids</u> helpt dat ik meer zelfvertrouwen krijg M. van <u>speltherapie</u> helpt mij om te proberen om een kei te zijn. Ik leer er dingen van emoties (daar had ik ook met papa over gepraat; dat hij meer met E. doet en dat ik dan denk dat hij haar liever vindt) <u>Papa laat mij dingen zien die ik wel kan en doet leuke dingen met mij</u> als ik verdrietig ben of me niet fijn voel	Een <u>buddy om activiteiten mee te ondernemen</u> en eventueel ergotherapie/ <u>fysiotherapie</u>	<u>Buddy Fysiotherapie</u> (Fit-Kids)

Leerling LO / jongen / 7 jr-9 mnd / Groep 4

Ik ben goed in voetbal en schieten met de bal. Ik kan ook goed vechten met J. En salto's maken op de trampoline

	Leerling	Leerkracht	Ouders
--	-----------------	-------------------	---------------

Aandacht en tijd	• <u>Bij lezen hulp</u>> juf M. In haar kamertje met 9 kinderen • Bij voetbal krijg ik hulp van vrienden • <u>Juf R. en juf L. bij rekenen</u>. Dan leggen ze nog een keer uit als ik mijn dobbelsteen op ? zet.	L heeft behoefte aan <u>extra instructiemomenten</u> en <u>een positieve benadering</u>. Vanwege zijn ziekte <u>halveer ik rekenwerk</u>. Ook bouw ik <u>momenten van ontspanning</u> in m.n. met de gymlessen	<u>Extra tijd om aan opdrachten te werken</u>. Soms <u>werken met een extra juf buiten de klas</u>, soms <u>in de klas</u>. L is een kindje die sociaal ingesteld is, ik ben er dus geen voorstander van om hem altijd uit de groep te halen. Sowieso is het voor kinderen goed om juist hulp te krijgen in de klas.
Materialen	• <u>Rekenmachine</u> voor tafelsommen • Een <u>extra hoekje dicht bij mijn tafel voor mijn spullen</u> • <u>Kladblaadje</u> • De <u>computer</u> om rekenen te oefenen • <u>Stabilo stiften</u>, want dat zijn fijne punten om mee te schrijven • De <u>tafel met boeken aan de zijkant en stoel met wielen en leuning</u>	L heeft <u>aangepast meubilair</u> We gaan nog bekijken of hij <u>aangepast schrijfmateriaal</u> nodig heeft	<u>Computer/ipad</u> <u>Rekenmachine</u> Ik denk dat L zijn leervermogen en onderwijs enorm verbeterd als hij gebruik kan maken van een ipad of computer. Het schrijven vervalt dan. Juist het bezig zijn met de motoriek van zijn handen kan opgevangen worden door bv <u>1 uurtje echt te tekenen</u>. Bv een huis of gezicht natekenen.

Ruimte	Dat het <u>een beetje stil is</u>	L heeft een <u>plaatsje dichtbij de leerkracht</u>	Een <u>plek dicht bij de leerkracht</u> . Ik geloof erin dat iedereen beter kan leren als een lokaal of een huis <u>opgeruimd is</u> , je kunt dan sowieso beter werken. Helaas is dat niet altijd zo in een lokaal op de Bisschool.
Expertise	- De juf moet <u>goed kunnen rekenen</u>; de lessenkant bedoel ik - Lezen <u>Iets weten van die spierziekte</u>> anders had ik die stoel niet	Als leerkracht is het belangrijk om <u>iets van de achtergrond van zijn ziekte te weten</u> Bovendien zijn de <u>contacten met de ouders</u> erg belangrijk	<u>Openstaan voor nieuwe leermethodes</u> (enkele opdrachten minder doen, nog een keer vertellen etc), geduld, geen oordeel. <u>Aangeven dat ze graag wil meedenken met de leerling</u>, dit geeft de leerling vertrouwen. Ze hoeft vind ik niet perse meer te weten over spierziekten. In een klas heeft bijna elke leerling wel iets. Maar als je <u>openstaat en goed kijkt en luistert naar de leerling</u> (en soms <u>doorvraagt</u>), dan geeft een leerling vaak zelf aan wat niet gaat op dat moment. Als je een goede leerkracht bent dan hoef je alleen maar te kijken en te luisteren naar de leerling, je hoeft dan geen specifieke kennis te hebben van een ziekte.
Externe samenwerking	<u>Thuis oefenen met lezen</u> <u>Zelf thuis de tafel van 6,7,8,en 9 oefenen met de rekenmachine</u>	<u>Ergo therapie</u> ondersteuning kan erg nuttig zijn Zo ook <u>feedback van specialisten van</u>	<u>Praathulp</u> <u>Fysiotherapie-ergotherapie</u>

		<u>buiten de school</u>	Een buddy om activiteiten mee te ondernemen zou ik niet zeggen voor L, maar voor mijn oudste zoon Joep zou het denk ik best prettig zijn. Gewoon om te laten zien wat hij lichamelijk wel kan, en wat niet. <u>Leeshulp</u> (wordt ook al veel door school verzorgd)
Overige opmerkingen			Ik zou graag juist bij deze leerlingen de nieuwe communicatie middelen in willen zetten. Ipads en computer. Zelf als ouder wil ik daar ook mee bezig gaan in de zomervakantie. Ik denk dat veel zelfvertrouwen gegeven kan worden door inzet van andere middelen om mee te werken en te leren.

Leerling Z / meisje / 7 jr-10 mnd / groep			
	Leerling	Leerkracht	Ouders
Aandacht en tijd	- Dat de juf zegt: <u>“t geeft niet dat het niet af is”</u>. - Als iets niet af is dat ik het <u>later mag afmaken</u> <u>Extra tijd voor rekenen en schrijven</u> - L helpt mij met alles, en E ook (<u>medeleerlingen</u>). Alles is met rekenen en soms verkeer en begrijpend lezen <u>De juf helpt mij</u>		<u>Extra Juf</u> in de klas, <u>extra tijd om aan opdrachten te werken en</u>
Materialen	- Een <u>goede liniaal</u> om zelf lijnen te trekken - Een <u>schaar om beter bochten of figuurtjes (O en ♥) te knippen.</u> <u>HO-STOP-DENK-DOE</u> is ook fijn - Bij rekenen lijnen trekken in stapjes (Z bedoelt het <u>gebruiken van getallenlijn</u>). - Een <u>oefenschrift</u> - Een <u>potlood met een scherpe punt</u>		<u>Eigen schrijfmateriaal,</u> <u>eigen gum en</u> <u>eigen schaar en</u> <u>kaart met afspraken.</u> <u>extra materiaal.</u>
Ruimte	- een <u>plekje voor in de klas</u>. Dan kan ik beter opletten, dan zie ik recht de juf en niet de kinderen - in mijn groepje kan ik me beter concentreren met L (<u>medeleerling</u>). - Een <u>groepje waar niet teveel gepraat wordt</u> <u>In de gang werken; dat is rustig.</u> Dan		<u>Een plekje dicht bij de leerkracht.</u> <u>een tafel met ruimte voor al mijn spullen.</u>

	word ik niet afgeleid (iedereen praat in de klas door elkaar)		
Expertise	• <u>Een juf dat het er een beetje rustig van wordt</u> • <u>Een juf die weet dat ik moeite met bijna alles heb</u>		• Veel <u>weten over DCD</u> en • <u>goed zijn in luisteren</u>.
Externe samenwerking	• <u>Therapie</u> • Ik krijg een test in de Mei vakantie • <u>Vrienden</u>. Die helpen mij als ik buiten ben: C. en M. en V. en S.		• <u>Fysiotherapie</u> en • <u>RT</u>

Bijlage 6 Tabel alle leerlingen vergeleken per IVO veld

Alle leerlingen vergeleken per IVO veld				
Aandacht en tijd				
Leerling B	Leerling J	Leerling LG	Leerling LO	Leerling Z
- Op een schaal over hulp nodig: 0-----7-----10 Vooral bij fijne (motorische) dingen. - Ik snap veel wel, maar soms bij rekenen extra uitleg. Dat vraag ik niet, maar is wel fijn. - Sommen van "Hoe doet hij dit...?" zijn moeilijker, maar niet alle verhaal sommen zijn moeilijk. - Nog wel moeilijk: delen met een staartje en onder elkaar sommen. - Schrijven; dat het leesbaar is. Ik oefen al best veel met Bloon op een apart blad, maar dat werkt niet.	- Bij rekenen en taakkaart de dobbelsteen met het vraagteken. Die zet ik neer en dan werk ik verder aan wat ik wel weet. - Ik heb soms vragen als ik de opdracht lees die er boven staat maar 't dan nog niet snap - Dat de juf luistert en zegt "Ik snap 't dat dat niet lukt". - Buiten de klas kan ik dingen ook extra oefenen , bijvoorbeeld klokkijken. - Dat ik minder hoeft te doen	- Ik vind het fijn als ik aan het begin van de les met de juf of meester afspraken kan maken - Dat ik mag uitleggen en vertellen dat ik last heb van mijn motoriek en met sommige dingen moeite heb - Met het ? op de dobbelsteen: dan kan ik mijn vraag duidelijk stellen en blijven ze zitten tot je t snapt ook al heb je nog meer vragen> ze nemen fijn de tijd - En het ! op de dobbelsteen> dat niet iedereen gaat lopen als er iets af is. Dan blijven ze zitten en is het rustiger in de klas.	- Bij lezen> juf M. In haar kamertje met 9 kinderen - Bij voetbal krijg ik hulp van vrienden - Juf R. en juf L. bij rekenen. Dan leggen ze nog een keer uit als ik mijn dobbelsteen op ? zet.	- Dat de juf zegt: "t geeft niet dat het niet af is". - Als iets niet af is dat ik het later mag afmaken - Extra tijd voor rekenen en schrijven - L helpt mij met alles, en E ook (medeleerlingen). Alle sis met rekenen en soms verkeer en begrijpend lezen - De juf helpt mij

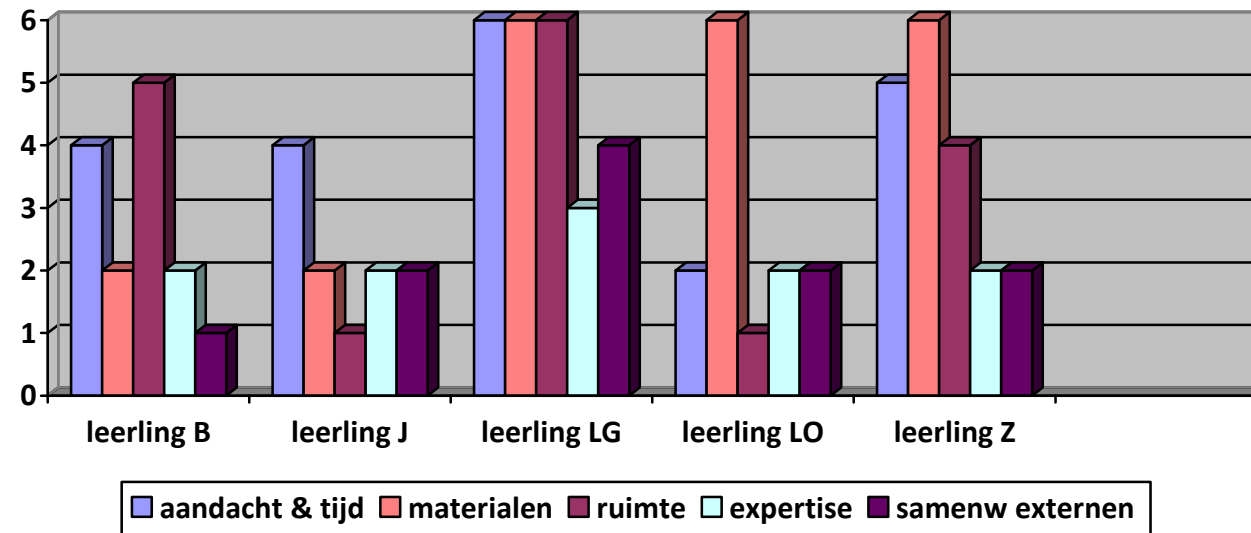
Materialen				
Leerling B	Leerling J	Leerling LG	Leerling LO	Leerling Z
• Computer is veel fijner dan op een blad: het kost veel minder moeite, en het is altijd leesbaar. • Werken op de computer helpt niet om beter te leren schrijven. • Een koptelefoon helpt een beetje	• Ik heb zo'n ding in mijn tafel om spullen in te steken maar dat is niet zo fijn. Als er iemand lang loopt vallen mijn boeken er steeds uit. Een la is denk ik fijner. • Een koptelefoon is fijn omdat er dan minder geluid is en dan kan ik beter nadenken	• Koptelefoon: als het druk is in de klas • De computer helpt> dan hoef ik niet zoveel te schrijven • Mijn tafel is groot en kan omhoog en heeft veel laatjes • Een tangle om te friemelen (dat is niet voor schut) • Kladblok is fijn> dan heb ik meer ruimte om te schrijven. En ik kan een blaadje afscheuren en dan wordt het niet rommelig net als in een oefenschrift • Schaar die automatisch open gaat	• Rekenmachine voor tafelsommen • Een extra hoekje dicht bij mijn tafel voor mijn spullen • Kladblaadje • De computer om rekenen te oefenen • Stabilo stiften, want dat zijn fijne punten om mee te schrijven • De tafel met boeken aan de zijkant en stoel met wielen en leuning	• Een goede liniaal om zelf lijnen te trekken • Een schaar om beter bochten of figuurtjes (O en ♥) te knippen. • HO-STOP-DENK-DOE is ook fijn • Bij rekenen lijnen trekken in stapjes (Z bedoelt het gebruiken van getallenlijn). • Een oefenschrift • Een potlood met een scherpe punt

Ruimte				
Leerling B	Leerling J	Leerling LG	Leerling LO	Leerling Z
- Ik zit in het grootste groepje en dat is moeilijk met concentratie. - Een apart plekje is goed voor het werken maarniet gezellig. Bijvoorbeeld tussen de computers en mijn groepje, maar dan hoor ik nog veel van de computers en mijn groepje. - G.is fijn om bij te zitten. Die kan geconcentreerd werken en is ook gezellig want dat is mijn vriend. En M en M kunnen ook goed werken want die praat niet echt veel. - Een plek dicht bij de meester en iets verder van de andere groepjes af. - Een groepje van 4 is	Een plek verder van de computers. Dat geluid is niet fijn; dat kinderen heel hard op de toetsen rammelen. Dan denk ik "Gaaf ie niet kapot?" en dan kijk ik steeds.	- Buiten: dat ze rekening met mij houden met voetbal. - Dat ze het niet erg vinden als het niet lukt, maar dat ze juichen als ik iets goed doe - Op een bankje in de kring wil ik (niet op een stoel; dan zit ik er niet echt bij). Misschien kan ik wisselen met D.? - Dicht bij het bord vind ik fijn - En met veel kinderen om me heen om mij te helpen (met schrijven of een vraag soms) - Licht is fijn - Laptop is niet zo fijn. Die past niet op mij tafel en anders moet ik de tafel steeds omhoog en omlaag	Dat het een beetje stil is	- een plekje voor in de klas. Dan kan ik beter opletten, dan zie ik recht de juf en niet de kinderen - in mijn groepje kan ik me beter concentreren met L (medeleerling). - Een groepje waar niet teveel gepraat wordt - In de gang werken; dat is rustig. Dan word ik niet afgeleid (iedereen praat in de klas door elkaar)

wel goed. Dat is rustiger dan 6.		doen. Misschien een anderen plek voor de laptop?		
Expertise				
Leerling B	Leerling J	Leerling LG	Leerling LO	Leerling Z
• Weten dat ik moeite heb met schrijven. • En ook over concentratie: dat als het rumoerig is dat ik dan naar een extra tafeltje mag.	• De juf moet weten dat ik iets met mijn spieren heb en dat ik snel moe wordt • De juf moet me niet teveel laten schrijven; dan gaat mijn hand moe worden en pijn doen	• Een juf of meester die een beetje weet wat DCD is; wat het inhoudt> dat ik heel veel moeite heb met schrijven en er moe van word en er weinig energie door heb om andere dingen te doen. > • dat ze dat ook goed uitleggen als er een invaller komt, want daar heb ik moeite mee • Een meester die mij zelf helpt met schrijven (dat hij dat voor mij doet)	• De juf moet goed kunnen rekenen; de lessenkant bedoel ik • Lezen • iets weten van die spierziekte> anders had ik die stoel niet	• Een juf dat het er een beetje rustig van wordt • Een juf die weet dat ik moeite met bijna alles heb

Externe samenwerking				
Leerling B	Leerling J	Leerling LG	Leerling LO	Leerling Z
- Ik doe bij mama op school weleens een test of ik een laptop nodig heb. - Ik heb niet elke week echt nodig dat ik iets moet leren van hoe alles moet. Dat heb ik niet nodig denk ik.	- Fysio hoeft niet meer...ik vind het leuk én jammer dat ik niet meer mag. Dan kan ik 2x afspreken ...maar fysio was ook leuk - Kleren uitkiezen vind ik moeilijk omdat ik zoveel kleren heb. Mama helpt mij daarmee	- Mama helpt mij met schrijven en dingen die ik niet kan (bijvoorbeeld make up dingen). Van haar hoef ik niks te doen wat ik niet kan. - Fitkids helpt dat ik meer zelfvertrouwen krijg M. van speltherapie helpt mij om te proberen om een kei te zijn. Ik leer er dingen van emoties (daar had ik ook met papa over gepraat; dat hij meer met E. doet en dat ik dan denk dat hij haar liever vindt) - Papa laat mij dingen zien die ik wel kan en doet leuke dingen met mij als ik verdrietig ben of me niet fijn voel	- Thuis oefenen met lezen - Zelf thuis de tafel van 6,7,8,en 9 oefenen met de rekenmachine	- Therapie - Ik krijg een test in de Mei vakantie - Vrienden. Die helpen mij als ik buiten ben: C. en M. en V. en S.

Grafiek: aantal benoemde onderwijsbehoeften per leerling

Bijlage 7 Tabel alle leerkrachten vergeleken per IVO veld

Alle leerkrachten vergeleken per IVO veld				
Aandacht en tijd				
leerkracht leerling B	Leerkracht leerling J	Leerkracht leerling LG	leerkracht leerling LO	leerkracht leerling Z geen respons
Een <u>medeleerling in de klas (maatjeswerk)</u> Een <u>computer waarop hij taalwerk en spellingswerk kan verwerken</u> Een <u>duidelijk systeem waarmee hij zijn werk kan sorteren en opruimen</u> <u>Extra aandacht om samen zijn zelfstandig werk in te plannen</u>	- Een juf buiten de klas lijkt me erg fijn omdat ze daar echt even <u>haar verhaal kwijt kan</u>. Dan is hier ruim de tijd voor. Hier zou ze dan ook meer uit haar foto interview kunnen aanpakken. - Het <u>leren ontspannen</u> is ook belangrijk om wekelijks buiten de klas te kunnen doen. <u>Extra tijd bij het schrijven</u> van opdrachten is denk	Een <u>medeleerling in de klas waarmee zij samen kan werken</u>. Daarnaast is het werktempo erg goed en weet ze binnen de afgesproken tijd meestal haar werk af te krijgen. <u>Afspraken maken over haar werk</u> en dit ook veelvuldig controleren. Het is aan te raden om Luna regelmatig wat <u>extra tijd te geven om bij te werken</u>. Samenwerken gaat in principe goed maar soms kost dit nu	L heeft behoefte aan extra instructiemomenten en een positieve benadering. Vanwege zijn ziekte halveer ik rekenwerk. Ook bouw ik momenten van ontspanning in m.n. met de gymlessen	

	ik fijn voor haar zodat ze dit niet gehaast hoeft te doen. Ik denk dat het belangrijk is om <u>regelmatig langs te lopen bij Janne.</u>	eenmaal meer tijd. De instructies volgt ze prima.		
Materialen				
leerkracht leerling B	Leerkracht leerling J	Leerkracht leerling LG	leerkracht leerling LO	leerkracht leerling Z
<u>Een koptelefoon</u> zodat hij geen prikkels van buitenaf krijgt <u>Computer</u> <u>Rekenmachine</u> <u>Kaart met duidelijke afspraken</u> (niet op het gebied van regels m.b.t. orde)	- Ik denk vooral aan <u>hulpmiddelen voor het schrijven</u>. Ze geeft aan dat ze te hard drukt en niet goed kan gummen waardoor het vaak wat onleesbaar wordt. - Hiernaast lijkt de <u>computer</u> erg te helpen omdat ze dan volledig op de opdracht kan concentreren ipv	Een <u>aangepaste tafel</u> zodat ze in een juiste houding kan werken. De <u>tafel moet groot genoeg zijn</u> zodat hij voldoet aan de benodigde ruimte voor Luna. Het <u>gebruik van de laptop</u> is voor Luna van belang. Ze kan niet alles schrijven en mag dus gebruik maken van de laptop wanneer zij dit nodig acht. Ze neemt de laptop niet altijd ter	L heeft aangepast meubilair We gaan nog bekijken of hij aangepast schrijfmateriaal nodig heeft	

	haar schrijfmotoriek.	handen, maar met wat motivatie helpt dit haar wel echt op weg. Het neemt een hoop druk voor haar weg.		
Ruimte				
leerkracht leerling B	Leerkracht leerling J	Leerkracht leerling LG	leerkracht leerling LO	leerkracht leerling Z
Een tafel met ruimte voor al mijn spullen (Eventueel) <u>een ruimte waar het helemaal stil is</u>	• <u>Genoeg ruimte voor haar in de klas om haar lijf te kunnen laten ontspannen</u> zoals de zitzak of de stoel die vanuit thuis mee is genomen. • Een <u>werkplek waar ze haar spullen goed op kan bergen</u>, lijkt me ook fijn voor haar. Ze moet nu helemaal over haar tafel heen gaan hangen om haar boeken te kunnen pakken aan de zijkant van haar	Een <u>plek om rustig te werken</u> is prettig zodat ze ook in rust kan samenwerken zonder dat andere leerlingen er last van hebben.	L heeft een plaatsje dichtbij de leerkracht	

	tafel.			
Expertise				
leerkracht leerling B	Leerkracht leerling J	Leerkracht leerling LG	leerkracht leerling LO	leerkracht leerling Z
<u>Meer weten over DCD</u> <u>Duidelijk</u> <u>klassenmanagement</u>	- Hierbij <u>goed te kunnen luisteren</u>. - Als leerkracht moet je denk ik ook veel <u>begrip tonen</u> voor haar pijnen die ze aangeeft en haar <u>mee laten denken</u> wat we daarmee kunnen. <u>Gesprekjes tussendoor</u> over van alles en nog wat lijkt ze ook erg graag te hebben.	Ik moet <u>kennis hebben van haar problematiek</u> . <u>Goed luisteren</u> naar haar onderwijsbehoeften en <u>duidelijk communiceren</u> met Luna.	Als leerkracht is het belangrijk om <u>iets van de achtergrond van zijn ziekte te weten</u> . Bovendien zijn de contacten met de ouders erg belangrijk	
Externe samenwerking				
leerkracht leerling B	Leerkracht leerling J	Leerkracht leerling LG	leerkracht leerling LO	leerkracht leerling Z
<u>Een maatje om samen mee te plannen</u> <u>Ergotherapie vanwege</u>	<u>Fysiotherapie/ergotherapie</u> om te kunnen zien wat	Een <u>buddy om activiteiten mee te ondernemen</u> en	<u>Ergo therapie</u> ondersteuning kan erg nuttig zijn	

<u>fijne motoriek</u>	Janne's lijf aan kan. Eventueel ook wat spierkracht opbouwen. Daarnaast letterlijk het inoefenen van handelingen als vangen, gooien enz. • Daarnaast misschien een <u>ontspanningscoach</u> (yoga of iets dergelijks)	eventueel ergotherapie/fysiotherapie	Zo ook <u>feedback van specialisten</u> van buiten de school	
-----------------------	--	--------------------------------------	--	--

Bijlage 8 Tabel alle ouders vergeleken per IVO veld

Alle ouders vergeleken per IVO veld				
Aandacht en tijd				
Ouders leerling B	Ouders leerling J	Ouders leerling LG	Ouders leerling LO	Ouders leerling Z
<u>een extra instructiemoment</u> net voor B aan het werk gaat om hem op weg te helpen, waar hij begint en niet alles door elkaar komt.	J kan echt al heel erg goed leren blijkt. Gelukkig ☺ Wat J nodig heeft om haar werk goed te kunnen blijven uitvoeren is <u>overzicht, weten wat er van haar verlangd wordt en in welk tijdsbestek, dit ook visueel maken</u> (taakkaart is fijn). En ook <u>letterlijk overzicht</u>, ze ziet graag wat de klas om haar heen doet, maar zonder hierdoor gehinderd/afgeleid te worden. Een aangepaste schrijfgrootte ivm het anders minder lang kunnen volhouden van de schrijfopdracht. <u>Aangepaste hoeveelheden</u> helpt haar ook wat langer te kunnen volhouden. De <u>afwisseling in schrijven/ typen en mondelinge opdrachten</u>. J heeft het nodig <u>dat haar grenzen mee bewaakt worden</u>. Van de ene kant omdat ze	<u>Regelmaat en structuur</u> <u>Maatjeswerk</u> <u>Coachende rol extra begeleiding buiten de leerkracht</u>	<u>Extra tijd om aan opdrachten te werken.</u> Soms <u>werken met een extra juf buiten de klas,</u> <u>soms in de klas.</u> L is een kindje die sociaal ingesteld is, ik ben er dus geen voorstander van om hem altijd uit de groep te halen. Sowieso is het voor kinderen goed om juist hulp te krijgen in de klas.	• Extra Juf in de klas • extra tijd om aan opdrachten te werken en • extra materiaal.

	pas 8 is en van de andere kant omdat J snel over haar grenzen gaat. Begrens haar niet door te zeggen “stop”, of “dit mag niet”, maar <u>ga het gesprek aan zodat ze zelf leert begrijpen wat ze voelt</u>. <u>Leg uit dat de dag nog meer in petto heeft of gewoon wat wel en niet goed voor haar is en waaraan je dat ziet bijvoorbeeld</u>. <u>Ga op een drukke dag ook van te voren het gesprek aan en spreek af hoe dit er voor J het beste uit kan zien</u>. Of dit door een extra juf in of buiten de klas gebeuren moet kunnen we niet inschatten. <u>Zet het aangepast meubilair goed in en blijf denken aan de momenten dat J niet in de klas of kring zit</u>. Ook daarbuiten je ten alle tijden <u>je bewust zijn van het feit of iets voor J te belastend is</u>. J heeft <u>extra stimulans / controle</u> nodig om aangepast schrijfgerei te blijven gebruiken We hopen dus op school dat er <u>meer uitdaging</u> komt!			
--	--	--	--	--

	•			
Materialen				
Ouders leerling B	Ouders leerling J	Ouders leerling LG	Ouders leerling LO	Ouders leerling Z
Een <u>computer</u> ivm schrijven en event <u>schrijfmateriaal</u>. <u>Beertjes methode</u> om herinnert te worden aan zijn manier van werken, vooral het plannen van zijn werk.	J heeft <u>aangepast schrijfgerei</u>. (Stabilo en grote grip) Dit is door de ergotherapeut aangemeten en hier staan wij achter. J heeft extra stimulans / controle nodig om deze te blijven gebruiken en ook goed te gebruiken. Het heeft geen zin dat ze aangepast schrijfgerei heeft en nog te hard op het potlood drukt bedoel ik. Dit zie ik thuis gebeuren, gebeurde bij de ergo en ik zie haar schrijfwerk regelmatig dik en donkergrijs thuiskomen. Dit geeft een overbelasting op haar vingers. Hier dient dus aandacht voor te zijn. Denk ook aan kleuren! Ze wisselt nu door zelf een grote grip steeds op een andere kleur potlood te doen. <u>Zijn er geen kleurtjes voor haar aangepast??</u> Op den duur heeft J <u>een Laptop</u> nodig om haar schoolwerk op te doen in de afwisseling die ze nodig heeft en het tempo te kunnen blijven volgen. Dit verwachten wij tenminste. J heeft natuurlijk <u>aangepast meubilair</u> en ook	Ruime tafel <u>Laptop</u> Grote bladen afsprakenkaart	<u>Computer/ipad</u> <u>Rekenmachine</u> Ik denk dat L zijn leervermogen en onderwijs enorm verbeterd als hij gebruik kan maken van een ipad of computer. Het schrijven vervalst dan. Juist het bezig zijn met de motoriek van zijn handen kan opgevangen worden door bv <u>1 uurtje echt te tekenen</u>. Bv een huis of gezicht natekenen.	Eigen schrijfmateriaal, eigen gum en eigen schaar en kaart met afspraken.

	hier staan wij achter. J is erg snel afgeleid en hoort en ziet alles, dus wil je J extra uitdagen (wat uit haar leerresultaten blijkt dat kan) zul je haar misschien inderdaad moeten gaan afzonderen dmv <u>een koptelefoon</u>.			
Ruimte				
Ouders leerling B	Ouders leerling J	Ouders leerling LG	Ouders leerling LO	Ouders leerling Z
<u>Voldoende ruimte</u> voor al zijn spullen en een apart plekje in de klas waar de spullen/boeken netjes kunnen staan of liggen. Zodat het in zijn laatje overzichtelijk blijft. Doordat B snel afgeleid is, is een <u>rustig plekje</u> wel fijn, maar niet altijd noodzakelijke	J haar bewegings cirkel is groter dan bij een ander kind en ze neemt dus letterlijk meer ruimte in. Dit ook door het aangepaste meubilair in de klas en de kring. Zet haar dus niet in een kruimelig hoekje hiermee, maar <u>geef haar de ruimte die ze nodig heeft</u>. J is erg snel afgeleid en hoort en ziet alles, dus wil je J extra uitdagen (wat uit haar leerresultaten blijkt dat kan) zul je haar misschien inderdaad moeten gaan afzonderen dmv <u>een koptelefoon</u>. Of een <u>rustigere plek in de klas</u>. Nu zit ze tussen de keuken, instructietafel en de pc's. Misschien kan dat rustiger?? J kan nu haar (schrijf)spullen niet kwijt in haar kastje en heeft dit dus op haar tafel liggen. Dit is dus niet ideaal. <u>Ze heeft</u>	Veilige tafel ivm laptop(uit het zicht, niet in de drukte) Ruime opzet van tafels Veel licht Creatieve/ontspan ruimte	Een <u>plek dicht bij de leerkracht</u>. Ik geloof erin dat iedereen beter kan leren als een lokaal of een huis <u>opgeruimd is</u>, je kunt dan sowieso beter werken. Helaas is dat niet altijd zo in een lokaal op de Bisschool.	- Een plek dicht bij de leerkracht, - een tafel met ruimte voor al mijn spullen.

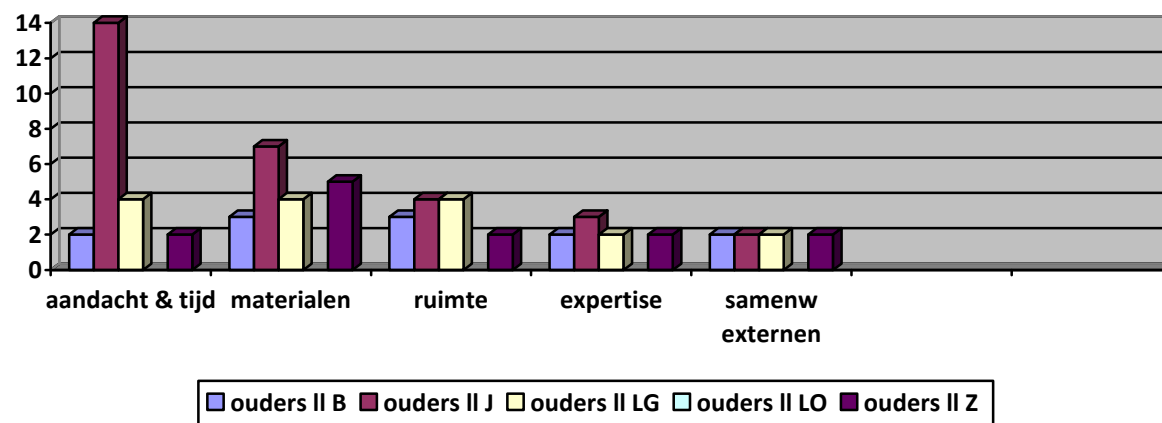
	<u>de ruimte nodig om te werken.</u> En hoe werkt dat straks eventueel met een laptop?? Omdat J snel is afgeleid en je haar dus in de gaten “moet” houden is het dus raadzaam haar juist <u>niet te veel af te zonderen van de juf.</u>			
Expertise				
Ouders leerling B	Ouders leerling J	Ouders leerling LG	Ouders leerling LO	Ouders leerling Z
<u>Korte duidelijke instructie</u> voordat hij aan het werk gaat om hem op weg te helpen om te beginnen, anders “droomt” B weg. <u>Luisteren en begeleiden bij zijn manier van schrijven</u>	De leerkracht moet <u>open staan voor wat J laat zien.</u> Dit omdat er geen harde diagnose gesteld is, maar J wel haar beperkingen laat zien. Dus ik kan me voorstellen dat de leerkracht die J heeft zich zou kunnen <u>verdiepen in spierkrachtvermindering, belastbaarheid.</u> Hoe? Misschien een middag / ochtend op de mytylschool kijken bij soortgelijke kinderen?? (ik roep maar wat ☺) Wij denken dat je dan J beter begrijpt en eerder ziet wat J nodig heeft. J geeft namelijk zelf woordelijk niet snel aan of het gaat of niet. Wat wel belangrijk is is dat <u>iedereen op de hoogte moet zijn van wat je met J probeert te behalen en hoe.</u> Dit	Er moet voor de leerkracht back-up zijn van specialisten ivm met de mogelijkheden en de onmogelijkheden van Luna. Rust hebben in zijn baan	<u>Openstaan voor nieuwe leermethodes</u> (enkele opdrachten minder doen, nog een keer vertellen etc), geduld, geen oordeel. <u>Aangeven dat ze graag wil meedenken met de leerling,</u> dit geeft de leerling vertrouwen. Ze hoeft vind ik niet perse meer te weten over spierziekten. In een klas heeft bijna elke leerling wel iets. Maar als je <u>openstaat en goed kijkt en luistert naar de leerling</u> (en soms <u>doorvraagt</u>), dan geeft een leerling vaak zelf aan wat niet gaat op dat moment. Als je een goede leerkracht	• Veel weten over DCD en • goed zijn in luisteren.

	om op één lijn t blijven zitten.		bent dan hoeft je alleen maar te kijken en te luisteren naar de leerling, je hoeft dan geen specifieke kennis te hebben van een ziekte.	
Externe samenwerking				
Ouders leerling B	Ouders leerling J	Ouders leerling LG	Ouders leerling LO	Ouders leerling Z
Eventueel <u>ergo</u> , om te ondersteunen in de dagelijkse dingen om daar voor hem <u>structuur in te brengen</u> .	Wij denken niet dat er iets buiten school moet gebeuren in de ondersteunende zin dat als doel heeft J dat J goed kan blijven leren op school. <u>J moet 24-7 kunnen blijven functioneren</u> . Wat wij als ouders nu aangeven dat ze op school nodig heeft heeft ze ook daarbuiten nodig. Dit heeft een wisselwerking op elkaar. Als ze op school vaak en veel over haar grenzen is gegaan is ze heel moe thuis en is ze weinig actief mee. Dit geldt natuurlijk ook andersom. Onze mening is namelijk dat J met veel mensen om haar heen in de afgelopen 2 jaar van haar onkunnen is uitgegaan en wat er niet werkt, etc. Dus komen er aanpassingen op het normale. Logisch, zo werkt het in	Buddy Fysiotherapie(Fit-Kids)	<u>Praathulp</u> <u>Fysiotherapie-ergotherapie</u> Een buddy om activiteiten mee te ondernemen zou ik niet zeggen voor L, maar voor mijn oudste zoon Joep zou het denk ik best prettig zijn. Gewoon om te laten zien wat hij lichamelijk wel kan, en wat niet. <u>Leeshulp</u> (wordt ook al veel door school verzorgd)	• Fysiotherapie • en RT

	Nederland. Maar er zijn ook dingen die J heel goed kan misschien wel op haar tempo. Zou leuk zijn als ze hiermee in aanraking kwam. Misschien wel met "<u>lotgenoten</u>"?? Er is ook met een speltherapeut gepraat door J om te kijken of er ook tussen haar oren problemen waren. (ze had vaak last van driftbuien, boos en verdrietig) Bleek dat ze een normaal kind van 7 was die soms woordelijk iets te intelligent uit de hoek kwam. Dit blijft fascinerend en men ziet dit dan ook eerder als een probleem, dan een gave... Jammer.			
Overige opmerkingen			Ik zou graag juist bij deze leerlingen de nieuwe communicatie middelen in willen zetten. Ipads en computer. Zelf als ouder wil ik daar ook mee bezig gaan in de zomervakantie. Ik denk dat veel zelfvertrouwen gegeven kan worden door inzet van andere middelen om mee te werken en te leren.	

--	--	--	--	--

Grafiek aantal benoemde onderwijsbehoeften door ouders

Bijlage 9 Vraaggesprek participerende collega

Vraaggesprek participerende collega K.

Datum: 24-05-2013

In het onderstaande verslag geef ik een weergave van het vraaggesprek.

Het verslag is gelezen door mijn collega en zij bevestigt dat het een juiste weergave van het besprokene is.

Collega K. heeft het interview afgenomen bij een jongen R. uit groep 3 van 7 jaar. De leerling heeft 3 kleuterjaren gehad en is dus een jaar ouder dan zijn klasgenoten. Diagnose; DCD (hiervoor komt collega K. als ambulant begeleider op zijn school). Medicatie Ritalin om alertheid te verhogen.

Teksten uit het gesprek van K met R.

Tekst uit het gesprek van K met mij.

Wat zijn je ervaringen met het oplossingsgericht foto interview?

- R was misschien wat jong: het viel mij op dat hij bleef hangen bij wat hij op de foto's zag. Hij vond het raar dat er een plaatje was van een meester terwijl hij zelf een juf heeft. En dat het een rare school was met de stoelen op de tafels.
- Bij Expertise zegt R dat de juf slim is, en dat dat moet. Hij noemt dan één van de twee juffen die hij heeft.
- Hij zegt dat hij last heeft van de drukte. Vooral het geluid van leerling Z. Ik zie ook tijdens observaties in de klas dat leerling Z veel geluid maakt en vaak bij R in de buurt zit, bijvoorbeeld aan de instructietafel.
- R zegt dat hij samen doet met de la van zijn buurvrouw, maar dat twee laatjes wel fijner zou zijn. K: Ik vond dat een heel duidelijke behoefte waar ik niet aan gedacht had.
- Tijdens het gesprek heb ik veel steun gehad aan de helpende vragen die op het formulier stonden. Ik kan die vragen niet zomaar even bedenken en zou daar nog meer in moeten oefenen om dat gemakkelijk in het gesprek te kunnen. Ik ga binnenkort nog een leerling interviewen en dan denk ik dat dat al gemakkelijker zal gaan.

Hoe zijn de opbrengsten van het interview op een schaal van 0-----10?

0-----7 of 8-----10

De behoeften die R benoemt over de drukke klas en het geluid van andere leerlingen vind ik wel 7-8 waard.

Ik zag ook de opbouw bij R van "Waar gaat dit allemaal over?" tot echt vertellen wat hij wilde.

Waar zie je kansen om op deze manier met leerlingen samen te werken?

- Het opschrijven viel me tegen: het is een combinatie van zijn taal en mijn taal. Het was nog niet van hem. En ik vond het moeilijk om terug te gaan naar een veld waar we het al over hadden gehad. Dan wist ik even niet waar ik het moest opschrijven.
- Ik zie de vertaalslag naar het kind. Daarvoor moet je wel goed doordrongen zijn als interviewer van wat je wil; namelijk echt horen wat het kind te vertellen heeft. Dat is praten op een ander niveau dan wij als professionals doen met elkaar.

Wat neem je mee voor een volgend gesprek met een leerling?

- Dat ik het gesprek goed voorbereid door de tijd ervoor te plannen en de leerkracht al tevoren te vragen om de leerling te vertellen wat hij met mij gaat doen.
- De bekendheid van de 1^e keer neem ik mee. Ik heb het nu al eens gedaan.
- Dat ik gemakkelijker buiten de kadertjes zal durven gaan bij het opschrijven.

Bijlage 10 Evalueren op onderzoeksprocessen:

Evalueren op proces van dataverzameling leerling B

- Leerling B heeft geen LGF en dus geen extra begeleiding in de klas. Ik heb zijn deelname aan dit onderzoek gevraagd omdat ik tijdens de eerste interviews merk dat leerlingen die ik in begeleiding heb hun behoeften heel goed kunnen benoemen. Ik wil een vergelijking maken met een leerling die geen LGF heeft en dus niet gewend is aan de begeleiding en gespreksvoering, waar de overige leerlingen wel bekend mee zijn. Dit zou de uitkomsten kunnen beïnvloeden. B kan echter, net als de overige participanten, goed verwoorden wat zijn behoeften zijn, met name binnen de velden materialen en ruimte.
- Leerkracht heeft deelname aan onderzoek toegezegd. De vragenlijst is niet terugontvangen ondanks een mondelinge herinnering. Aangezien ik respect heb voor redenen waarom invullen van de vragenlijst niet gelukt is gebruik ik de data die ik wel heb van ouders en leerling Z. Dit heeft invloed op de validiteit van data. Hiervan ben ik mij bewust.

Evalueren op proces van dataverzameling leerling J;

- Leerling is nog niet vertrouwd met mij als begeleider. Ik werk pas sinds kort met deze leerling.
- Tijdens het gesprek met leerling valt mij op dat J in eerst instantie erg bedachtzaam is. Later in het gesprek komen er meer en langere antwoorden.
- Leerkracht heeft de vragenlijst snel beantwoord.
- De school waarop deze leerling zit is voor mij een voormalig werkplek waar ik nu in een andere rol terugkom. Ik heb goed contact met leerkrachten en ouders. Ik ben mij hiervan bewust als ik deze deelnemers als participanten voor mijn onderzoek vraag. Daarbij heb ik nadrukkelijk ruimte gegeven om van deelname af te zien. De gevraagde deelnemers regeren welwillend en enthousiast op mijn onderzoek.
- Ouders zijn erg betrokken bij de ontwikkeling van hun kind en kunnen heel uitgebreid en onderbouwd verwoorden wat volgens hen belangrijk is voor hun kind. Zij vallen op in hoeveelheid geformuleerde behoeften ten opzichte van andere participerende ouders in dit onderzoek.

Evaluatie op proces van dataverzameling leerling LG

- Ik ken leerling LG goed; ik heb haar begeleid als rugzakbegeleider. Nu ben ik weer bij haar betrokken als ambulant begeleider. Dit vraagt om helderheid en uitleg. Ik heb haar uitgelegd wat mijn taak nu is en wat zij van mij kan verwachten.
- Ik ken de ouders van LG goed. Als rugzakbegeleider ben ik nauw bij hen betrokken geweest. Ook ken ik het gezin privé. Dit kan invloed hebben op de antwoorden die ik krijg en de data die ik verzamel door hen in mijn onderzoek te betrekken.
- Het feit dat LG vertrouwd met mij is levert mijns inziens een positieve bijdrage aan de opbrengsten van zowel het oplossingsgericht Foto interview als de vragen lijsten die ik heb teruggekregen.
- Leeftijd kan een rol spelen bij de opbrengsten in dit onderzoek. Leerling LG is bijna 11 jaar oud. In vergelijking met een leerling van 7 jaar oud is zij naar verwachting verder in haar ontwikkeling van reflecterende vaardigheden.

Evaluatie op proces dataverzameling leerling LO

- Interview met LO was het eerste interview voor mijn onderzoek. Dit heeft me de volgende acties tot verbetering opgeleverd:
- Door tijdnood heb ik niet de kans gehad om het interview eerst te oefenen. Dit heeft zeker invloed gehad op het verloop van dit gesprek. Het duurde te lang en verliep nog niet zo vlot doordat ik me de vragen nog niet voldoende eigen had gemaakt. Waar ik met L 45 minuten in gesprek was, had ik bij de daarop volgende afnamen voldoende aan 30 minuten. Dit is gezien de spanningsboog van de meeste leerlingen ruim lang genoeg.
- Het filmen verliep niet volgens planning en heb ik bij volgende gesprekken aangepast> niet met zicht op scherm (leidde af) maar andersom.
- Hoewel ik ouders hebben toegezegd mee te werken aan dit onderzoek hebben zij de vragenlijst niet ingeleverd. Ik heb telefonisch herinnerd aan de vragenlijst en ouders zeiden het te zullen invullen. Toen dit niet gebeurde heb ik niet meer aangedrongen omdat ik dat niet passend vind. Zij zullen hun redenen hebben waarom de vragenlijst niet is ingevuld en daar heb ik respect voor. Gezien de tijdsplanning interpreteer ik de gegevens die ik wel heb. Ik ben mij ervan bewust dat de data met betrekking tot deze leerling minder valide zijn dan van leerlingen waarbij de respons optimaal was.

Evaluatie op proces van data verzameling leerling Z

- Er was niet veel tijd om met leerling Z in gesprek te gaan. Daardoor heb ik gekozen om de eerste stap: benoemen van de krachtbronnen door de vraag “Waar ben jij goed in?” achterwege te laten.
- Leerkracht heeft deelname aan onderzoek toegezegd. De vragenlijst is niet terugontvangen ondanks een mondelinge herinnering. Aangezien ik respect heb voor redenen waarom invullen van de vragenlijst niet gelukt is gebruik ik de data die ik wel heb van ouders en leerling Z. Dit heeft invloed op de validiteit van data. Hiervan ben ik mij bewust.

Bijlage 11 Onderzoek en mijn competentieprofiel

Dit onderzoek heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van basisdimensie A en B en alle competenties in mijn profiel.

Hier volgt zowel van basisdimensie B (waar in deze de nadruk op ligt) als van alle competentie een reflectie op mijn ontwikkeling;

Basisdimensie B: diepgang in kennistoepassing en –ontwikkeling (gericht op maximale participatie en emancipatie)

B1 Kritisch toepassen van kennis

De drie vormen van kennis (praktische kennis, methodische kennis en theoretische kennis) zijn toegenomen tijdens deze opleiding. De koppeling tussen kennis en praktijk in de spiraal van de ROH gaat automatisch. Op het moment dat ik iets lees of beweert vraag ik me af wat de andere kant van het verhaal kan zijn. Ook ben ik kritischer op wat ik aanneem. Ik trek pas conclusies na het raadplegen van verschillende bronnen in plaats van af te gaan op één auteur of artikel.

B2 Hanteren van de cyclus van professioneel werken:

B 2.1 Gerichtheid op ontwikkelingsmogelijkheden

Handelingsgericht werken met oog voor de onderwijsbehoeften van de leerling is een belangrijke onderlegger in dit onderzoek. Het zoeken naar krachtbronnen van de leerling zelf en het werken vanuit een onderzoekende houding heeft zich tijdens dit onderzoek sterk ontwikkeld bij mij.

B2.2 Samenwerkend leren

In dialoog met leerling, ouders, leerkrachten en mijn directe collega's is steeds sprake geweest van uitwisseling en wederzijds leren. Hierin stond het serieus nemen en respecteren van het eigen verhaal van betrokkenen steeds centraal. Het heeft mij geleerd te blijven luisteren en conclusies uit te stellen tot alle partijen hun verhaal hebben verteld.

B2.3 Onderzoekend handelen

Zoals beschreven in hoofdstuk zes van het PGO verslag heeft het onderzoek doen veel vaardigheden en nieuwe kennis gebracht.

Persoonlijk competentieprofiel

1. Inter-persoonlijk handelen

Inter-persoonlijk handelen is sterk ontwikkeld. Reeds voor aanvang van deze opleiding was ik al erg bewust bezig met de verschillende aspecten van mijn rol als professional in relatie tot leerlingen, ouders en collega's. Het aangaan van een samenwerkingsrelatie, het omgaan met diversiteit en mijn bewustzijn van communicatie zijn in dit onderzoek duidelijk terug te lezen.

2. Coachen en inspireren

Deze competentie heeft zich ontwikkeld tijdens het interviewen van de leerlingen. Met name het luisteren en doorvragen op gedeelde ervaringen is sterk ontwikkeld.

3. Coördineren

In toets vier schaalde ik deze competentie op 5 omdat ik het vooruitplannen in mijn agenda als ambulant begeleider wilde ontwikkelen. Dit onderzoek heeft bijgedragen aan het plannen over langere perioden, waarbij ik een schema maak dat overzicht geeft over 5 weken op één blad. Dit

heeft houvast gegeven en grip op de tijd en uit te voeren activiteiten tijdens mijn onderzoek. Deze werkwijze neem ik mee in mijn werkplanningen.

Huidige schaal 0-----7-----10. Er is winst te behalen in het structureel inzetten van dit schema.

4. Samenwerken met collega's & omgeving

Zowel dit onderzoek als mijn werk vragen om nauwgezette samenwerking met collega's en omgeving. Ik leer steeds beter om de olie in de machine' te zijn door af te stemmen op wat alle betrokkenen nodig hebben en daar in mijn begeleiding vanuit te gaan.

In toets vier scoorde ik 0-----6-----10 met als ontwikkeldoel om mijn competentie in mandaat krijgen uit te breiden. Dit onderzoek heeft een sterk beroep gedaan op het verkrijgen van mandaat om samen te mogen werken in de onderzoekssituatie. Ik heb geleerd dat email geen passend middel is om in te zetten in beginnende samenwerkingsrelaties. Ik zoek nu aan het begin van een samenwerkingstraject zoveel mogelijk persoonlijk contact door een afspraak te maken of telefonisch uit te wisselen. Pas als het mandaat er is en de samenwerkingsrelatie voldoende tot stand is gekomen ga ik meer over op email als communicatiemiddel.

Score op de schaal nu: 0-----7-----10.

De uitdaging ligt hier in het consequent toepassen van deze verworven inzichten, zeker ook in drukke tijden waarin email efficiënter is.

5. Reflectie en ontwikkeling

Zie hoofdstuk vijf van dit verslag. De reflectief onderzoekende houding is ruim aanwezig in al mijn handelen.

6. Communicatieve vaardigheden

Ik heb geleerd nog beter te voldoen aan voorwaarden van communicatie. Ook de oplossingsgerichte communicatie heb ik mij nog meer eigen gemaakt tijdens dit onderzoek.

In toets vier scoorde ik 0-----7-----10.

Dat is nu 0-----8,5-----10. Dit merk ik aan mijn vlotte manier van vragen stellen die doorgaan waar mijn gesprekspartner is gebleven. Mijn repertoire aan vragen is sterk uitgebreid. In mijn praktijk zet ik ook steeds vaker de oplossingsgerichte technieken in om in een gesprek te richten op de toekomst en wat we wel willen in plaats van de focus op het probleem.

7. Gedifferentieerd werken

Door te praten over onderwijsbehoeften leg ik de basis voor gedifferentieerd werken. Door mijn persoonlijke begeleiding van leerlingen stem ik gemakkelijk af op wat de leerling nodig heeft. Het ondersteunen van IB en leerkrachten in het gedifferentieerd werken met de leerling vraagt van mij een luisterende en vragende houding om te komen tot interventies die zowel voor leerling als leerkracht toepasbaar zijn.

8. Vakmatige beheersing

Ik blijf mij ontwikkelen en bijscholen op de gebieden die wenselijk zijn voor mijn persoonlijke ontwikkeling als ook professioneel. In het afgelopen studiejaar heb ik deelgenomen aan modules over motorische ontwikkeling (MOT3) en neuropsychologie (VLB1 + VLB2) om meer kennis te krijgen van de leerlingen waar ik mee ging werken als ambulant begeleider.

0-----8-----10

9. Onderzoeks- en begeleidingrapportage

Door dit onderzoek ben ik nog meer gestructureerd geworden in rapporteren dan ik al was. Het zakelijk taalgebruik heb ik verder aangescherpt net als het bondig formuleren.

Bijlage 12 Verwerking van feedback van critical friends

Tijdens mijn studie in het algemeen, en dit onderzoek in het bijzonder, hebben mijn critical friends een belangrijke rol gespeeld. Ze hielden me scherp, gaven complimenten en stelden vragen die tot verder nadenken aanzetten.

In onderstaand overzicht beperk ik mij tot een kleine selectie uit de ontvangen feedback die invloed heeft gehad op mijn handelen tijdens dit onderzoek en de verwerking van alle informatie in dit verslag.

Ontvangen feedback	Verwerking FB
FF op H1-2 Tineke van Alphen dd 1-2-2013 Mijn totaal indruk is dat je een stevige start hebt gemaakt door een scherp geformuleerde onderzoeksvraag. Je hebt een heldere manier van schrijven; kunt goed de kern pakken. Je hebt de essentie te pakken. En dat is het halve werk Zou je de lezer de handreiking willen doen elk hoofdstuk te beginnen met een kort overzicht wat er in het hoofdstuk aan de orde komt? Esther, zou je een verband kunnen leggen tussen het theoretisch kader en de onderzoeksvraag en deelvragen. Kun je vanuit het kader al (delen van) de vragen beantwoorden, en welke dan? Zo weef je een rode draad door je onderzoek. En zou je de keuze die jij maakt op basis van je opvattingen (hoofdstuk1) kunnen onderbouwen vanuit de literatuur? Kan M. Delfos daarbij een bron zijn? En kunnen de CEN hier iets betekenen? Ik denk dat je dit hoofdstuk rijker zou kunnen maken.	Hele opluchting: onderzoeksvraag is scherp geformuleerd en ik heb H1 en H2 blijkbaar in grote lijnen aangepakt zoals de bedoeling is. Eindelijk begonnen en het gevoel dat ik goed bezig ben, ondanks mijn onzekerheid. Korte inleiding per hoofdstuk toegevoegd (helpt tevens om zelf scherp te blijven op wat er in het hoofdstuk moet komen) Het weven van een rode draad helpt om steeds verbanden te blijven leggen. Ik merk dat ik tijdens het werken aan dit verslag de neiging heb om het geheel uit het oog te verliezen door aan de losse hoofdstukken te werken. Deze FF heeft me geholpen steeds terug te keren naar de onderzoeksvraag en deelvragen. Hoofdstuk1 + 2 flink aangevuld met nieuwe verbanden en onderbouwingen uit de literatuur.
FB CF Karin van Riel op H1+2 dd3-1-2013 Hoofdstuk 1 is erg helder en beschrijft je context en belang van onderzoek goed. Hoofdstuk 2 is een goed begin. Kun je hier met paragrafen werken om het verband tussen theorie en deelvragen logisch te maken? Hoe ga je de deelvragen beantwoorden? Eén voor	Lay out aangepast zodat de verbanden duidelijker zijn

één of geïntegreerd? Wat voegt deze informatie toe aan je praktijkgericht onderzoek? Heeft het beantwoorden van deze vraag voor jou een meerwaarde?	Deze FB heeft me geleerd om me steeds af te vragen: voegt het iets toe wat ik nu zeg of doe. Is het relevant in het kader van mijn onderzoeksvraag
FB CF Mariëlle Verhees op H1+H2 dd 5-1-2013 HD 1 Ik vind de inleiding heel sterk en helder. Er komt duidelijk in naar voren waarom jij voor dit onderzoek kiest. Je maakt ook mooi de koppeling naar eerder werk en naar het perspectief waarin de ontwikkeling van je onderzoeksvraag tot stand is gekomen. Bij de hoofdvraag komen bij mij 2 gedachtes op: Wat heeft een AB-er nodig om dit te kunnen en wat heeft een leerling nodig om zijn ondersteuningsbehoefte aan te kunnen geven. Over de vaardigheden die een AB-er nodig heeft schrijf je wel in de inleiding. Wellicht kun je daar verder ook nog wat mee. Bij de deelvraag over oplossingsgericht communiceren zou je ook kunnen formuleren: Is oplossingsgericht communiceren helpen bij het formuleren van onderwijs- en opvoedingsbehoeften? In je onderzoek kun je dat uitproberen en daar een aanbeveling over doen. Met de hoe-vraag kom je denk ik veel op theoretisch gebied terecht. Bij de deelvragen staan wat opmerkingen. HD 2 Het verband tussen theorie en onderzoeksvraag is tot zover duidelijk. Ik lees het vooral als verduidelijking van de noodzaak van emancipatie van de leerling. ik verwacht dat hd 2 nog niet af is en dat er nog wat meer theorie achteraankomt. Je hebt alle stukken uit de hoofdvraag benoemd. Waar onderzoek je wat de begeleider moet kunnen? Wat heeft een leerling nodig om zijn onderwijs- en ondersteuningsbehoefte te kunnen benoemen?	Belangrijke FB op onderzoeksvraag en deelvragen die heeft geleid tot deelvraag 2 "Wat zijn voorwaarden om oplossingsgericht te communiceren met leerlingen?".
FB op alle tekstversies van CF Mariëlle en Karin Vragen over zinsbouw, feedback op hoe een tekst overkomt op de lezer en spelling en lay out fouten.	Deze feedback houdt me scherp op formuleringen en helpt om me te blijven verplaatsen in de lezer die niet weet wat ik weet.
FB Marcel Huijgens H4+5 dd 25-5-2013 Wat kun je uit de gegevens halen wat antwoord geeft op je onderzoeksvraag.	Houdt het verband met de onderzoeksvraag helder. Het helpt om me niet te verliezen in de veelheid van data en onderzoeksresultaten > hieruit

	komen de tabellen voort waarin ik de data interpreteer in H4
Naast de ontvangen feedback op mijn teksten heb ik veel aan:	
• Uitwisseling tijdens studiegroepbijeenkomsten	Lotgenotencontact: gelukkig; iedereen worstelt met zijn onderzoek...
• Het lezen van het werk van mijn eigen critical friends.	Dit brengt onderzoek meer tot leven. Omdat zowel Mariëlle als Karin een stap voorlopen op mijn schema krijg ik een concreet beeld van hoe de theorie omgezet kan worden in handelen en verslaglegging. Bovendien word ik uitgedaagd om die vertaling te maken omdat ik mijn critical friends helpende feedback wil geven.
• Uitwisselen met AB collega's	Ik stel mijn collega's vragen over hun ervaringen met onderzoek doen (zeker 5 collega's hebben de Master SEN opleiding gevolgd in de afgelopen 3 jaar) en heb veel aan hun aanpak en bereidheid om mee te denken. Daarnaast krijgt mijn samenwerking met collega's die oplossingsgericht werken en bezig zijn met een nieuwe versie van het foto interview een verdieping door mijn onderzoekservaringen met hen te delen en feedback te ontvangen op wat ik doe en denk.
• Gesprekken met Rian Janssen: oud collega, goede vriendin en critical friend. Zij werkt als coördinator WSNS in Tilburg, Oisterwijk en Moergestel	Gesprekken met Rian zetten me aan het denken: wat is de relevantie van je onderzoek? Wat kan het veld eraan hebben? Wat is de betekenis van dit onderzoek voor Passend Onderwijs. Ik haal er energie, inspiratie en nieuwe ideeën uit.

Bijlage 13 Onderzoekslogboek

Het volledige onderzoekslogboek is te groot om hier als bijlage toe te voegen. Ik volsta met een aantal aantekeningen die de rol van het logboek op mijn onderzoek illustreren.

Datum	Activiteit	Resultaten/uitkomsten
09-05-2012	Afspraak met studiegroepbegeleidster Tineke van Alphen om te praten over mijn onderzoeksplan voor volgend schooljaar. Ik ga waarschijnlijk mijn baan verliezen en daarmee ook mijn onderzoekspraktijk.	Tineke adviseert op zoek te gaan naar een leerwerkplek voor het geval ik geen nieuwe baan heb per volgend studiejaar. Het schrijven van een onderzoeksvoorstel bij toets 3 geldt dan als een oefening. Pas als duidelijk is wat mijn werkplek/leerwerkplek is per augustus kan ik tot een definitief onderzoeksvoorstel komen.
26-06-2012	sollicitatiegesprek	ik heb per augustus 2012 een nieuwe werkplek
04-07-2012	na gesprekken met critical friends/nieuwe collega en mijn man heb ik besloten om mijn praktijkonderzoek te gaan uitvoeren binnen mijn nieuwe werkplek. Dit, omdat ik in het vorige studiejaar het ervaren hoe stimulerend het is om de eigen werkpraktijk samen te brengen met studie. Een extra leerwerkplek zal mijns inziens deze ontwikkeling teveel versnipperen.	Ik maak tijdens een gesprek op mijn beoogde leerwerkplek bekend dat ik toch geen gebruik ga maken van de geboden mogelijkheden. Ik zal in augustus weer in overleg gaan met mijn studiegroepbegeleidster, met nieuwe collega's en critical friends om een nieuwe onderzoeksvraag te gaan voorbereiden.
27-08-2012	Afspraak Tineke van Alphen.	Mogelijkheid besproken om een case-study te gaan doen. Ik zal mijn onderzoek klein moeten houden omdat de combinatie met een nieuwe baan (ook inhoudelijk nieuwe taken) al veel energie gaat kosten. Tot november krijg ik de tijd om in te werken en te ervaren welke praktijkproblemen zich voordoen die mogelijk een nieuwe onderzoeksvraag kunnen opleveren. In december kan mijn uiteindelijke nieuwe onderzoeksvoorstel beoordeeld worden voor akkoord.
12-09-2012	Eerste studiegroepbijeenkomst studiejaar 2. Ik ervaar toch stress; bijna iedereen heeft zijn onderzoeksvoorstel al klaar en gaat verder met voorbereiding van het onderzoek. En ik heb nog niet eens zicht op een nieuwe vraag!!!!	
13-09-2012	overleg met nieuwe collega met Master SEN onderzoekservaring.	Advies van collega; liever wat langer wachten tot zich een nieuwe vraag voordoet, dan te snel beginnen. Het onderwerp moet je raken; vanuit je hart komen. Mijn hart blijkt toch sneller te gaan kloppen als het in mijn werk gaat over de leerlingbegeleiding. Net als bij mijn vorige voorstel ga ik in de richting van gespreksvoering

24-10-2012	SG07 Presentatie poster met onderzoeksplan aan medestudenten en feedback van critical friends.	Nieuwe vragen die ik mezelf stel: met name de rol van het fotointerview mijn onderzoek is aangescherpt; ik ben erg benieuwd hoe collega's daar mee werken en wat zij vervolgens doen met de opbrengsten uit het interview in de rest van hun begeleiding. Maar....oplossingsgericht communiceren is het overkoepelende thema. Wat vindt ik dan het belangrijkste in mijn onderzoeksvraag??? Om verder over na te denken.
20-11-2012	in mijn hoofd de afgelopen week veel bezig met mijn onderzoeksvraag. Wil ik me zo sterk richten op het foto interview? Of ga ik meer het accent leggen op het jaarhandelingsplan als document dat verbeterd kan worden? Maar wat dan met mijn oplossingsgerichte gesprekstechnieken; hoe krijgen die dan een plek in mijn onderzoek? En mijn werk met leerlingen? dat wilde ik er toch ook in? Maar alles onderzoeken kan niet; de kracht zit in de beperking... Hmmm..... Stof tot nadenken en om over te praten met meer collega's. Zij brengen me op die manier in beweging, en dat zoek ik!	nadenken over mijn onderzoeksplan en erover sparren met collega's en critical friends.
25-02-2013	• Verwerken FB van Tineke in H1 en H2 • Verder onderzoek naar andere onderzoeken om te raadplegen en betrekken in mijn theoretisch kader.	Veel gekraak en denkwerk. Ik mis nog inhoud uit het format... Hoera!> een artikel gevonden met precies mijn thema en nu op zoek naar de auteurs> Ellen Aanen-Zilvolt & Jacquilen Bulterman-Bos
14-03-2013	Ontwerp interview gemaakt. Een combinatie van oplossingsgerichte vragen, vragen naar onderwijsbehoeften (Pameijer) en het foto interview	Mijn onderzoeksmethode concreter gekregen. Ik weet steeds beter wat ik nu echt ga DOEN
20-03-2013	Het onderzoeksinstrument is naar tevredenheid af. Opsturen naar CF en studiebegeleider voor feedback en goedkeuring.	Uitnodigen van leerlingen, leerkrachten en ouders om mee te werken aan mijn onderzoek.
05-04-2013	Uitnodigen participanten. Hierover heb ik eerst overleg met collega. Hoe deed hij dat tijdens zijn onderzoek? Via email of persoonlijk?	Ik bel de mensen die ik wil uitnodigen voor mijn onderzoek om te vragen of zij willen meewerken.
15-04-2013	Eerste interview afgenomen	Viel me wat tegen. Duurde te lang (45 minuten). Volgend gesprek moet echt korter! Leerling LO zakte aan het eind van het gesprek helemaal in (logisch). Ook het filmen moet anders.ik had het beeld naar ons toe om te zien of het goed gefilmd werd, maar dat leidde natuurlijk enorm af... Geen goed begin

22-04-2013	Vierde interview	Ik ben gegroeid in het afnemen van het interview. Wauw; wat een geweldige gesprekken met mooie onderwijsbehoeften (super; hoe de leerlingen zo concreet kunnen vertellen wat hen helpt!!!)
25-05-2013	Veel tegelijk aan het doen. Data analyseren en interpreteren. Reflecteren op onderzoek. En symposium voorbereiden.	Ik zit helemaal in mijn onderzoek en merk dat ik steeds enthousiaster wordt om het met anderen te delen. Ik heb veel moeite gehad met H4. H5 en 6 daarentegen stonden heel vlotjes op papier. Ik praat veel met Marcel over mijn onderzoek om te toetsen of ik niet teveel verdwaal in de veelheid van informatie en data. Ik ben me sterk bewust van het feit dat wat ik in het PGO verslag opschrijf betrouwbaar en zorgvuldig moet zijn. Het lukt me goed om op de resultaten te reflecteren en ze in perspectief te plaatsen van alle beïnvloedende factoren die meespelen in het onderzoek.
